

שמות י"ב בא
 קנז
 אונקלוס

רבות מופת, בארץ מצרים: ומשה
 וצאהו עשו את כל הפסות האלה
 לפני פרעה ויחזק יהוה את לב פרעה
 ולא שלח את בני ישראל מארצו: **ב**
 בארץ מצרים לאמר: ב החדש הזה

אמר שהמונה על מה שלקו צום סוף, ומה שאמר הכתוב
 "בחדש מצרים פירושו וצמי חזק מצרים, או על אופן
 שכתב רש"י לקמן י"ד כ"ה צום האכילתה ה' ללמס להס
 מצרים חזק מצרים שכתב שאלו לוקים על הים כן לוקים
 אולם שצמתיים, ומה שאמר הכתוב לא יצמע אליהם פרעה
 פירשו אפילו אמר מנה כמותו כעשלה אחס לא יעלה
 עליו עוד ולאסוף אלא אסוף אמר לנו למען דעו ויר
 (ואה"ח): (כא) פי' יומן טעם למה לל אמר הכין
 דעתי, וכמו שכתב רש"י דעיר הקמון, והוא מן
 המנומח: (א) פי' לא עדיפי הקב"ה אל הארץ, כי אמרו
 מו"ל עמי ואל הכין שמתה יאמר אל הארץ, אלא כלו
 דעתי פי' אמר דבריו גלמן רעים, ודבריו אל על ענת
 וגו' (ואה"ח): (ב) ופי' חזקו לא עירי מוצג, שאל"כ
 מומר הוא (דב"ח), חזק מצרים ולא מצרים (ש"ד),
 ואלו הק"ו היינו אומרים אודעה לא היקור לומר שהיה
 חזק מוצגת, ופי' אומרת פלה "קלה" כי צדיק בגו'
 שהיה רק פלה יחד ולא גופי מורה עלומה לכל יתלה, גם היקור קלה לומר פרעה ובעקשו (מ"ל): (ג) מצא
 הדומה, כי על פי פשוטו מומר הוא שאלמר דבר אחד כי פעמים, כי לאש והלפון היינו כן (מ"ל), אלא אין מקרה יחא
 מדי פשוטו, שהרי פירוש מומר הוא מן ג' יום, אלא אמר שמקור הים הוא עגור שצמדת כל פס דעו כי מו"ל
 לטון מודום, ואלו מפרש רש"י הענין ע"פ הדעות, וידידו הקמון מפרש הלפון, כי מאומרו לאש "מדיש" לטון רעס
 פירשו עלה רק צורח לטון הוא כן אלא כלל הי"ד הדיש, וא"כ מה זה אומרו "היה" לטון יחיד היל"ל הדיש (לומר

י. ומשה ואהרן וגו' ויחזק וגו'. עומת הכתוב (ב) ב. החדש הזה לכל וגו'. טעם כפל ראש
 לומר שכתב שטעם את כל המופתים
 כאלה ק"פ על פי כן לא נחלכ לטעם אפילו שלא לומר כי חדש זה הוא ראש פירוש מוצגת שצמתיים
 כחלפת אלא ללמס מארצו לצד"י) כאומרו (לעיל כי) על דרך אומרו (שמות ל') צמתיים לאש. והקדק לומר
 (ג) נלכס נא דרך שלמס יומים:
 אור בהיר
 אור בהיר
 אור בהיר
 אור בהיר

שמות י"ב בא
 קנז
 אונקלוס

לכם ראש החדשים ראשון הוא לכם
 לחדשי השנה: ויברו את כל עדת
 ישראל לאמר בעשר לחדש הזה

משה על מולד הלגנה בחינו' שיעור חרסי' ויחסי
 ראוי לקיים, והראה לו בלגנע את הלגנה ברקיע,
 ואתה לו סוף ראה וקום (ממחית כ"ט - מ"ט), ויכלי
 הכראה והכל לו היה מדבר* עמו אלא ביום,
 שחזר (י' כ"ט) ויחי ביום דבר כ', ביום לטון ויק"ו
 י"ט, מן היום אשר לוח' והכלה (במ"י כ"ט), אלא
 סמוך לשקיעת החמה נלמדה לו פרעה, ויחלכו
 עם חשכה (מ"ט): (ג) דברו אל כל עדת, ויחלכו
 מדבר, והכל כבר נלמד (י"ט) ואתה דבר* אל
 בני ישראל, אלא חולקין כבוד זה לזה ואומרים אז
 לזה למדי, והדבר יולל מנין שמיס כלולו שמיס
 מדברים (מ"ט): דברו אל כל עדת ישראל
 לאמר בעשר לחדש, דברי היום ברלס חודש'
 שיקורבו בעבור לחדש (פס): חזת. פסח מצרים
 מקחו מעטשור* ולא פסח דוריתו' (פס - פסח"ט י"ט):
 ע"י מחשבת. יחזק. אחר הדבר יחזק ואלו אחריו, יחזק.
 הורה (מ"ל), ודעת ממפרש רש"י גורסים והלא כבר נלמד אמה חזק (י' ב') והזקו צמתיים, כי מה ענין דיבר
 לפרש לריות סמיה לכל, אלא האמת ידעו כי בכל מקום כן לפרעה וכן ליתר היה אהן רק המלך והטעם והמפת
 דברי משה, ופי' משה רביע שצמתיים הכתוב עינת דברי למחש היה, ונפסקים (י' ב') ה"ל במחלפת למוז ואל שהדעור
 על משה אל ישראל יהיה ג"כ מהסמך הכתוב עינת דברי למחש היה, ונפסקים (י' ב') ה"ל במחלפת למוז ואל שהדעור
 מספ' ד"ה ממח', אלא רביע שצמתיים לישע שפטיה הכותבים גורא חומה שפסע הכתוב מעיר על זה, מהסמך צמתיים
 "למח"י כן ענין הדעור וכן אמר ולא אמר דברו אל כל ענת ג"כ בעבור למחש היה למחש שמתה שהדעור יהיה חספ
 ומדי, והזמן מקורב אל משה ויקמו (מ"ל): (ז) פי' אפילו במחלפת יעל לקום כן קודם שגור וכן אחריו, אלא ודאי

לפרש. והמנה שצמתיים ז"ל (י"ה י"ה) כן על גלגל
 בנין עתידו ליגאל, כי כחודש מסויים לטובת ירמוז כי בחודש הזה לכל רשע פירות שיהיה
 ישראל ועל זה ראשון הוא ראו לכוית לנס שהיו ליתרל עינו צמתיים כהלאש שלא שמו שדו נצוים
 מומים מניסין לז' מעללו, עוד ירמוז צמתיים כחודש ופסלים, עוד רמוז צמתיים זה כי יהיה רשע לכל
 הוא ולא אמר חדש זה, לרמוז על הידוע שהוא כחודש שספ י"ז כמספ' י"ז:
 הקדוש צריך הוא דכתיב לקמן ע"ז (ב') זה אלו כי ג. דברו וגו' לאמר. לך ידעת למח סוהר
 יהיה זה לנס (ג) כחודש ז"ל (מחלפת)
 אור בהיר
 אור בהיר
 אור בהיר
 אור בהיר

R. Simon
 1

ע"ה וכל הכתוב נאמר בענין מידות מינים מחלפ.

מסורת המדרש
ט. אמר לו למקום
ממא לפני סי' ה'
אמר לו מלאכי
חשדתי ראה לפני סי' כ'

תאנים אמר לאחד לך אמר לארסי שפעל הגפה אומר לך
שתיבא לו שתי תאנים הלך ואמר לו לך השיבו הארסי מי
הוא פעל הגפה לך למלאכה אמר לו הפה אני אף
לגפה אמרו לו למקום טמא אמה חולך אמר להם אפלו
יש שם טמא טמאות חולך אני ולא יחפיש שלוחי בך
לשהיו ישראל במצרים אמר הקדוש ברוך הוא למשה
(שמות ג. ט) לכה ואשקוף אל פרתיה הלך ואמר לו (שם ט. ה)
לכו לסבלתכם אמר הקדוש ברוך הוא אלך למצרים
שנאמר (ישעיה יט. א) 'משא מצרים אמרו לו מלאכי
השרת למצרים אמה חולך למקום טמא אמר להם אלך
ולא יחפיש שלוחי משה הוא דכתיב ויאמר ה' אל
משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר.

אמר לאחד: לך אמר לארסי — שבנינו שבנינו: זה שקבל ממני לעבדה בשכר חלק מפרותיה
— שבעל הנינה אומר לך שתיבא לו שתי תאנים — מחלקו שבפירותו ניתנו, הלך ואמר לו
כך, חשיבו הארסי: מי הוא בעל הגפה — שמעיה עלי למה פויתו מנינו זו כלומר, איני מכיר
בבעלותו על גינה זו, לך למלאכה — ואל פויתו לי בדברך, משחזר שליח זה מבויש אל הנותן
בעל הגפה ששלחו ולא הביא בידו כלום — אמר לו הכהן: אני אלך לגינה — לזון עם הארסי
החצוף הזה, אמרו לו: למקום טמא אתה חולך, וכהן אתה, אמר להם אפלו יש שם טמא
טמאות ועי' יפיתו, חולך אני, ולא יחפיש שלוחי — שלא אדון את הארסי דין עלבונו של
השליח שביישו וזרשו, כך, כשהיו ישראל — המשלים לפני הקב"ה בראשיתם להאנים בפירות
וחשט ט. ט. — במצרים, במקום טמא וכעלעל שם, אמר הקב"ה — הנמשל לכהן ועי' לעיל
שם, בעל גינת החאנים — שלוחו, כמו שכתוב: "לכה ואשלחך אל פרעה, ויוצא
את עמי בני ישראל מצריים", כשתי תאנים מכל הגינה, נדרש למעלה שלא חזי יוצאו ישראל וק'
הצדיקים שבהם כל שנים מששים דבא ועל ה. ז. חלך — משה ואמר לו — פרעה — כמו
שכתוב: "מי ה' אשר אשמע בקולו לעלה את ישראל, לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא
אשלח", ולמשה נאמר בחוצפה ובהעלבה: "לכו לסבלתכם", אמר הקב"ה: אלך —
בכבדי ובעצמי — למצרים — לעשות דעם של משה ואהרן בפרעה, שנאמר: — בחזון הנביא:
"משא מצרים, מה ה' ורוב על עץ ונא מצרים, ועני אלני מצרים מננו ונב מצרים ימס בקרב",
ומה שיהיה הוא שהיה, נדרש למעלה נסיון ז. עיישו, דרי שם כימי משה בא ה' יעל עב קל" —
על אף השומא המעכה מלהננס, ובלבד להמיס גאות מצרים, אמרו לו מלאכי השרת —
להקב"ה: למצרים אתה חולך, למקום טמא — של אילים ושל חזעבות: אמר להם:
אלך, ולא יחפיש שלוחי משה — מכלי שאוקים נקמה בכבוד מפרעה, הלא הוא רמתיב —
זה שאמר הכתוב, כאן: "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר", שמפני כבודו
של משה ירד ה' בחור מצרים המלאה גילולים.

פרוץ הוא למשה ולאהרן לפי שקדוש החדש בשלשה
לשבעה הקדוש ברוך הוא לקדש את החדש אמר הקדוש
ברוך הוא למשה ולאהרן אני ואתם נקדש את החדש
הוא דכתיב ויאמר ה' אל משה ואל אהרן, אלך
עבור השנה בעשרה זקנים לשהיו רבותינו נכנסים לעבר
את השנה נכנסים עשרה זקנים בקיאים לבית המדרש ואב
בית דין עמהם ונוצלו את הדלתות ונושאין ונותנין בידך

כ. רב אחר: "אחדש הזה לכם", כפל הכתוב לומר חזית, לדודש על האמרים
בספק שלמעלה ממנו: "יזכר ה' אל משה ואל אהרן", שהקב"ה אמר למשה ולאהרן: "לכם, למשה
ולאהרן מסורה מצוה זו של קידוש החדש, כי — למה אמר הקב"ה — מצוה זו — למשה
ולאהרן — לשניהם ולא למשה בלבד: לפי שקדוש החדש — לקדש את יום השלשים לחודש
שלא ירא כאחתו לימי החודש העבר והוא חודש מלא, בו שלשים יום, אלא שיהא החודש העבר חסר,
בו כיש יום בלבד, והוא יום זה ראש וראשון לחודש הבא, קידוש זה נעשה — בשלשה — חכמים
וכנשניה, סתורין ב' עיישו בגמי בתי י. ז. ולכן, כשקדש הקב"ה לקדש את החודש — ניסן, ביום
השלשים אדר — אמר הקב"ה "למשה ולאהרן: אני ואתם — במנין שלשה — נקדש את
החודש, מיר, הקב"ה יתעטף בטלית מצויצת — כאב בית דין, ותעמיד למשה מנא ואהרן ממאן —
כשתי רינים, וקדא פלומא ולגריאל — מלאכי השרת — עשה אותם שליחי — בית דין היצאים
לראות את מולך הירח החדש לבוא ולהעיד עליו ולקדש על פי ערותם את — החודש, ואמר הינם באינו
זר ראותם את הלכנה, למני החמה או לאחי החמה, לצפונה או לדרומה, כמת היא גבוהה, ולהיכן הינה נוטה,
ופאת הינה רחבה וכן — אמר להם — למשה ואהרן: כסודי הזה שאנתם ראותם כד יתו בני מעבדיו את
השנה למסן על ידי זמן ועל ידי עדים ועל ידי טלית מצויצת" (פסיר טו, כא), הלא הוא דכתיב — וזה
שאמר הכתוב, כאן: "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן: באמו, חודש הזה לכם" — ללמדת כי
משה ואהרן שניכם עם עור ריין אחד "לכם" במנין הזה מסור קידוש החודש הזה, בבית דין שלשה
בלבר.

אמר: "החודש הזה לכם", למעט כי דין קידוש החודש הזה הוא מסור לכם, לשלשה בלבר, אבל
עבור השנה — לחוסף לשנה חודש "אדר" נוסף, שהוא השנה מעוברת, בה שלשה עשר חודש.
זה אינו נעשה אלא — בעשרה זקנים, לדברי האומר בן נפתליהו, ויעי' הערות), אבל לא בשלשה,
וכן היה — כשהיו רבותינו נכנסים — לבית הוער — לעבר את השנה, נכנסים עשרה
זקנים, מתמנים לכן מראש (סתורין יא) שהם — בקיאים — בהלכות אלו — לבית המדרש,
ואב בית דין עמהם — במנין העשרה, שהוא צריך להסכים לדעתם אם לעבר או לא, ונוצלו את
הדלתות — של העליה השקטה שהם נכנסים לחוכה (שם), כדי שלא יטרודו אותם בעת דיונים אנשים
שחבר חלי גס בחשבון הקופת השנה לבוא האביב, וגם עבור צרכי הצבור בהכוננו לקראת חג
הפסח שיצטרך להיות בלסן (ראה שם יא. ט. ז. וברעת בית דין זה חלי הדבר איך שקבע ועי' ענין

שצח
מדרש
כא פרי טו סי' בגיכר
רבה

מפוח המדש
כר הרהור את הלכה
הוא צריך לברר את
מחורו כפי ידועות
בבית מוסד ה"ב סי'
ספרים פ"ט סי' פ"ב

לכם, יום הפפורים נתתי לכם שנאמר (שם שם, כח) כי יום
פפורים הוא, לולב לכם שנאמר (שם שם, מ) וזקתם לכם
ביום הראשון, ספה לכם שנאמר (שם שם, מ) וזקתם לכם
ביום הראשון, לא נתתי אוה אלא לכם שנאמר (שעניו ס'
א) קומי אורי פי בא אורי, לא נתתי ראשי חדשים אלא
לכם שנאמר, החדש הזה לכם פסח לכם שנאמר (שמות
יב, ו) ונתתי לכם למשמרת, הוי יחיו לך לבדך ואין
לזרים אתך.

← דבר אחר החדש הזה לכם הרהור את הקבנה

יום הכפורים — שאין בו אכילה ועינוג אבל יש בו כפרה — נתתי לכם — בלבד, שנאמר
— בו לישראל: "כי יום כפורים הוא לפני עליכם", "עליכם" — בלבד, וכמו שכתוב בפסוק
למעלה: "יום המפויים הוא, מקרא קדש יהיה לפניכם", לכם בלבד, וכן — לולב — מצותו וסגולתו
לשמוחו בו ולעצור בעונותיו רוחות רעים וטללים רעים (סוכה לו, בשי"ן, ולהיותו סימן לכפרת עונות
הנצוח בדין שמים וימי"ן לו, ב), נתתי רק — לכם, כמו — שנאמר — בו: "ולקחתם לכם ביום
הראשון", לכם בלבד היא סגולת הקחתו: וכן — סוכה — מצות, שיכבה בה, והשמחה בה,
וקרבת ה' שבישבוהו, וסגולתה לזכות בה לעולם הבא (והא ע"ז א, ג) — לכם — בלבד נתתי, שנאמר
— בה: "כל הארצה בישראל ישבו בסוכות", וגם שבישראל מדבר הכתוב הוסיף לומר "בישראל",
ישראל בלבד, ולא העמים.

וכן לעתיד לבוא — לא נתתי אורה — לחזקה את אור ה', אור יום הראשון מימי בראשית
שגנו לעתיד לבוא — אלא לכם, שנאמר — בחזון הנביא על העתיד: "קומי אורי כי בא
אורך נבחר ה' עליך אית, כי הגה חחושיך יכסה ארץ ועמל לאומים ועליך ירח ה' ונפתו עליך יואה, וחלבו
גוים לאורי ולאומים לנגח זרחה", על ישראל יורה אור ה' והגוים יבואו לראות "בכמתו של ישראל" ע"י
לעיל כאן, כ"ח.

וסימן לכל אלה ניתן בראש כפופה זו של מצות קידוש החודש ומצות קרבן פסח, שהרי — לא
נתתי ראשי חדשים — מצות וסגולת קידושם — אלא לכם, לישראל בלבד, כמו — שנאמר
— באן כפופתו: "החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לפני", וכן — פסח — מצות
שחיטתו, וסגולתו, להנצל בו, נתתי רק — לכם, שנאמר: "וידעו לך לבדך, ואין לזרים אתך", כל הסגולות
הזו — אומר, זהו שאמר הכתוב החדש כאן: "וידעו לך לבדך, ואין לזרים אתך", כל הסגולות
הטובות אינן אלא לישראל בלבד, ואין לגוים חלק עמהם בהם, וזהו שנאמר כאן: "החדש הזה לכם
ראש חדשים, ראשון הוא לפני", הוא לכם בלבד, והוא לכם את הראשון לכל הסגולות הבאות ונתנו
לכם לעתיד שאינן אלא לכם בלבד.

כר, דבר אחר: "החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לפני לחגי השנה", "לכם",
לישראל במיוחד (כדלעיל בסימן הקודם), שהרי — הרהור את הלכה היאך צריך — היה —

שצח
מדרש
כא פרי טו סי' כד
רבה

היאך צריך לברר בזמן שהיו ישראל מקדישין את החדש
יש מן רבנן אמרין ברוך מקדש חדשים ויש מהם אמרין
ברוך מקדש חדשים ויש מהם אמרין מקדש ישראל
שאם אין ישראל מקדישין אותו אין אותו קדוש כלום
ואל תתמה על זה שהקדוש ברוך הוא קדש את ישראל
שנאמר (ויקרא כו, כו) וזהו יתום לי קדשים פי קדוש אני ה'
ולפי שהם מקדישין לשמים לך מה שהם מקדישין הוא
מקדש רצונך לידע צא ולמד מקבלי השורת משה קדש את
המשפח ואת כל פלוי מי היה מקדישם וכול היה משה
לבוא ולקדשן אלא מה היה עושין להם הפהן מקבל בו

לכך בזמן שהיו ישראל מקדישין את החודש — בבית דין (כדלעיל בסימן ג), ולא היה או רק
חידוש החודש בפועל אלא גם קידוש החודש כפי בית דין, וכשהיו בית הדין מקדישין החודש בזמן
(ביום ל', ענייני ערב), היו מברכים על כך ברכה ארוכה על הכוס ובחתימה "שמע ישראל ואשי
חדשים" (מסי סופדים יט, ט), (כמו שאנו מברכים היום בתפילה מוסף של ראש חודש) כצד, כאמור,
בית או חזיר על ראית הלכה (ופי ועי הערה) יש מן רבנן אמרין: "ברוך ... מקדש
חדשים", כמו שאנו מברכים היום בברכת הלכה, ויש מהם — אומרים: "ברוך ... מקדש
חדשים" (בבבסי סופדים שם), ויש מהם — אומרים: "פיך ... מקדש ישראל, ואשי חדשים",
ולכן צריך להוכיח קדושת ישראל לפני קדושת ראשי החדשים — שאם אין ישראל מקדישין
אותו אין אותו קדוש כלום (כדלעיל בסימן ג), שגם בזמננו אין החדשים מקדישין אלא מפי בית
הדין והן שבטבריה שבראשית הלל הנשיא, מבית רבי, שסידר את הסדר (=הלכות) וקדש כל החדשים
לעתיד כסדר זה מימינו עד שישבו זקנים שוב בירושלים ויקדשו חדשים בפניהם (נדיל, עפ"י סתימ
לירמביים), ותמיד תליה קדושת החדשים בקדושת ישראל, ואל תתמה על זה, אין קדושת החדשים
תלויה רק בקדושתם וקדושתם של ישראל, שהקב"ה, מקוד הקדושה, שאין סוף לקדושתו, הוא —
קדוש את ישראל, שנאמר — ברברי ה' אל ישראל: "וזהו יתום לי קדושים, כי קדוש אני ה'".
— אני ה' קדושת אתכם להיות קדושים לשמי, ולפי שהם מקודשים לשמים, לכך מה שהם
מקדישין הוא מקדש.

ואם — רצונך לידע — אין יש קדושה בדבר מקדש לקדש את זולתו, צא ולמד מכלי
השרת — אשר במקדש, אין הם נתקדשו, שהרי — משה קדש — כשעתו — את המשכן
ואת כל בלוי — במשיחה בשמן המשחה (שמות לו, כב-ט), כאשר ציווה ה' מראש נשם מ, ט-יא,
כן עשה ביום הקמת המשכן (במדבר ז, א), והוא נתקדש לקדושה זו, שקדשו ה' לך (עיי במדבר יב,
טו), ומעתה לזרות, אחרי מות משה, כשעשו כלי שרת חדשים — מי היה מקדשם? שהרי לא
צויה הכתוב שיקדשו הכהנים לעתיד כלי קדוש במשיחה בשמן המשחה, אלא למשה בלבד, עיי רמב"ם
כתי המקדש א, ז, ו, כ"י — יכול היה משה לבא ולקדשן — בשמן המשחה, אחרי מותו? אלא
מה היו עושין, היה הכהן — שהוא מודע אחרון הכהן ובניו, שנמשחו ונתקדשו בידי משה

מפוח המדש
שם אין ישראל הוא
במה י, ובכשי ר"ח
(ועי ישראל, לעיל סי'
כ כ משה קדש את
המשכן וכלץ ע"י
ספי נשא ב, במיד
פ"ב, סוף טו, פ"ד, יג.

מסורת המדרש
בכלי חזק פסקי עיון
ירושלמי יומא פ"ב ר"ד.

דָּבָר שֶׁל קָדֵשׁ וְהַכֹּלִי מִתְקַדְּשֵׁת בְּשֵׁם שֶׁקָּדֵשׁ מִלְּשָׁה פְּדִים
הַמְזוּבָּח או יין נְסֹךְ או מִנְחָה מִעֲדָה בְּכָלִי חַל וְכָלִי חַל
מִתְקַדֵּשׁ נְאֻם פְּלִי חַל בְּשֵׁהוּא מִתְמַלֵּא מִן הַקָּדֵשׁ
מִתְקַדְּשֵׁת עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה יִשְׁרָאֵל שְׁהֵם קְדוֹשִׁים
וְמִקְדָּשִׁים אֶת הַחֲדָשׁ אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲנִי קְדוֹשׁ
אֲנִי וְלֹעֲמִי אֲנִי מִקְדֵּשׁ אֶלְא הֲרִינִי מִקְדֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל וְהִן
מִקְדְּשֵׁינִי אוֹהֵי לִבִּי כְּתִיב (שם כ"ב) וְהִיְיִתָם לִי קְדוֹשִׁים
(שם כא, ח) וְכִי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' מִקְדְּשֵׁכֶם וְכֵן דְּוִד אוֹמֵר
(החלים כב, ד) וְאַתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהַלּוֹת יִשְׂרָאֵל וְיָמֵי

קְדוּשַׁת עוֹלָם לְדוֹרוֹת רַבִּים) — **מִקְבַּל בּו** — ככלי החדש — דבר של קודש — שהוקדש לקרבן לה, והכלי מתקדשת, בשם שקודש משה — בשעתו, את המזבח וכלי השרת, בשמן המשתה, והקדשו במשיחתו, כן לדורות: **בַּדָם** — שהושם הזבח המקדש, שהוא חולץ לחזק על המזבח, שקיבלו הכהן מבית שחיטת הזבח לחזק המקדש החדש הבא להקדשו לכלי שרת ופיטיו, ומימי מטעמים: 'שקדש משה בדם המזבח', משה קדש את המזבח בראשונה, בנסף על משיחתו בשמן המשתה גם בנדירות דם חובתים עליו, במשחת כו, לו-לו, או יין — שהוקדש לשם — נסך — על המזבח, נתן ככלי החדש המיועד לכלי הגשת מנחה, שהוא עדין — **החל, וכלי חול — היה הכהן — מתקדש ככלי** — החדש המיועד לכלי הגשת מנחה, שהיה כלי המקדש א, ים, עד שיש בכלי עצמו קדושה לקדש כל מה שניתן לחוכו לשם עבודה (שמות ל, כט), **ואם כל חול, כשהוא מתמלא מן הקודש, מתקדשת, ואין קדושתו של קודש זה שניתן לחזק הכלי, אלא שבעליו הקדושה לקרבן, על אחת כמה וכמה, ישראל** — שהקב"ה קדשו, כאמור, שהם קדושים ומקדשים את החדש — כפיהם, שכל הקודש שקדש הקב"ה את ישראל בקדושתו, לקדש חרשים ומעשים, ולקדש מקדש תבחים, אצו אלא 'שקדש'י' בכך את שמו בעולם — שיספרו ויפרסמו את קדושתו, שכן — **אמר הקב"ה: אני קדוש, מקדש הקדושה, קדושה אין סוף, ואין זולתי, שאהיה צריך לזולתי לקדשי, ופסוק קדושתו בעולם הוא הנותן גדולה לקדושתו, במתקדש, כביבולי, ומי יתן לי קדושה זה, אני ולעממי אני מקדש?** והרי אין מתקדש אלא על ידי מקדש: **אלא, הריני מקדש את ישראל, והן מקדשין אותי** — בספר קדושתו, ועשיית מצותיו בקדושה, לכבוד קדושתו, **לכן — כתיב: והייתם לי קדושים, כי קדוש אני ה'**, וכמו שכתוב עוד (שם כא, ח): **'כי קדוש אני ה' מקדשכם'**, מקדושתו הוא מקדש את ישראל, כי קדוש הוא, וכדי שתידע קדושתו ויתגדל ויתקדש שמו, וכמו שכתוב (שם כב, ט): **'והקדשתי פתו גוי ישראל, אני ה' מקדשכם'**, הקב"ה חפץ שקדשו ישראל את שמו, **וכן דוד אומר: "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל"**, אתה הוא הקדוש בעצם, ומצפה אתה לתהלות ישראל, שקדשו בכך את שמך בעולםך (עי' אומרים פסוק זה בכל פיוטי קרובות שבכתב קדושה), ולכן קדושה את ישראל בקדושתו להקדישה, (כמו שאומרים בכתב קדושה כ"ה וי"ב: **'כי מקדישין בקדושתו קדושתו, טה קדושה פאר מקדושים'**, מפני שגָּזַה לקדש שכמו פאר מפי קדושים לכן מקדשין בקדושתו), ומשגשגו ישראל במצוה

התחילו יִשְׂרָאֵל לְקַדֵּשׁ אֶת הַחֲדָשׁ בְּמַצְרָיִם הֲדָא הוּא
דְּכַתִּיב 'הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם' [
כה. דְּבָר אַחֵר 'הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב
(שם קמז, יט) 'מַגִּיד דְּבִרֵי לְעִיבְקָ, זו הַמִּוֶּרְהָ (שם שם, שם) שֵׁם
'הַקִּינִי וְמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל, אֵלֹהֵי קְדוֹשֵׁי הַחֲדָשִׁים שְׁלִישׁ בְּהֵם
הַקִּינִים וְמִשְׁפָּטָיו הַקִּינִים אֵלֹהֵי הַמְוֹעֲרִים שְׁתֵּלּוּיִים בְּהֵם
הַמְלַשְׁפָּטִים וְאֵין 'הַקִּינִי' אֶלְא חַגִּים שְׁנָאֻמֵּר (שם פא, ה) 'כִּי
חַק לְיִשְׂרָאֵל הוּא, בְּעֵד הַמְלַשְׁפָּטִים תֵּלּוּיִים בְּהֵן אֵדֵם
מוֹכְרִי שְׂרָה או בית או עֶבֶד או שְׁהוּא לֹה וּפְלִיָּה לְחֵבְרו
אֵם רָצָה אֲדֵם לְגֹזֵל לְחֵבְרו הוּא מוֹצִיא לו שְׂטָר וְהִדְנִין

מסורת המדרש
ומתי דתחילי רב
במצרים ראה לעיל רש
פ"ב.
כה. אם מוכר וכו'
או עבד בשטר עינ
בכפות לא:

ראשונה זו (ועי רש"י רש"א בשם), לקדש חדשים, קדשים הקב"ה בקדושתו כשרם קדשו את החדש, ומתי התחילו ישראל לקדש את החדש — וקדושה הקב"ה? במצרים, בראש החדש הראשון, ביום הציווי הזה, נעשו משה ואהרן דיינים, והקב"ה — אב בית ריבם, וקדשו את החדש כגלשה, כגדש למעלה (בסמוך פ), ומאו קדשו ישראל בקדושה זו, לקדש חדשים, כאמור, **הדא הוא דכתיב — והו שאמר הכתוב, כאן: "החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה",** לכם נמסרה מצוה קדושה זו, מן החדש והראשון הזה והלאה לחדש חדשים בכל השנים בקדושה שקדושתו אחם לכן.

כה. דבר אחר: "החדש הזה לכם", ואמר 'לכם', לישראל במיוחד (בפסוקם הקודם, עיינו), ואמר 'זהו', כל מה שהלוי בכך, הכל לכם בלבד, **הדא הוא דכתיב — והו שאמר הכתוב, בשבועי ה' מה שעשה לישראל: "מגיד דבריו ליעקב, חומיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי, ומשפטיו כל יעוסי", חוכי 'יעקב' והוכי 'ישראל', וכן חוכי 'דבריו' 'חוקיו', 'משפטיו', ואמר שלגיים אותה הדיד 'לעקב' — לכל בני העם הזה, ורק להם בלבד: "חוקיו ומשפטיו לישראל", 'לישראל', החכמים והצדיקים שבעם, לוקנים, החכמים, להם נתן 'חוקיו ומשפטיו' — אלו קדושה החדשים, שיש בהם 'חוקים ומשפטים' — תלויים בהם, "חוקים" — אלו המועדים, החגים, שהם תלויים בראשי החדשים, שכן כל חג זמנו במספר ימים בחדש, ו"משפטיו" (ופייט) — שכן סדר החדשים וימיהם הם כרבים — שתלויים בהם המשפטים — שכן אדם לחבירו, ואין 'חוקיו' — האמור כאן, רומן — אלא — אל — חגים, כמו — שנאמר: "עוֹשׂ אֵינִי כִּי לחבירו — תלויים בהן", שהתג כא חזק קבעו בימנו, וגם — **הַיְצֵד הַמְשַׁפְּטִים — שכן אדם עבד, או שהווא לזה ומלוה לחבירו — כספן, הוא כותב לו שטר מכירה או שטר מלוה, וכשטר הוא כותב זמן, בכך יבן ימים לחדש כן וכן בשנה, ועל ידי הזמן הכותב בשטר מתאמת דברי השטר, שהווי — אם רצה אדם לגזול לחבירו הוא מוציא לו שטר — מלוה או שטר מכר****

יאלו זרכוש גדול לא קיים זכס. ויש להבין מפני מה יתרעם אזרכס אזינו על חסרון ממון הגשמי.

ונראה זקדס מה שכחז זפרשת דרכים (דרוש ה) כי משורת הדין לא היה מגיע לזני ישראל שכר פעולה חלף עזודחס זמלרים, אך השי"ת הפליח עמחס להוציחם זרכוש גדול לפניס משורת הדין, דהנה איתח זגמרח (זכח קמח זז) החוקף זעזדו של חזירו ועשה זו מלחכה פטור, ומוקמינן שלא זשעת מלחכה, היינו זשעה שאינו רגיל לעשות מלחכה או שאין עכשיו לזעליו מלחכה לעשות, דזה נהנה חכ און חסר ופטור, ופריך מי יחח ליה דליכחוש עזדיה, ומשי הכח נמי יחח דלח ליסתרי עזדיה, היינו שלא ירגיל להיות זעל ומתעלל. והנה זני ישראל הם עזדים למקום, כחוז (ויקרח כה נה) כי לי זני ישראל עזדים, ופרעה חקף זעזדיו של מקום ועשה זכס מלחכה, ואילו היו עושים רזונו של מקום פשיעח שהיו המלריים חייבים לשלם שכר פעולחס, לפי שהיו זמזלים אחחס ממלחכת רכס, שלא היו יכולים לקיים המלוחת זסיבת השעזוד, אך מחחר שהיו ישראל זמלרים שטופיס זחלילים, חס כן לא זעלו אחחס ממלחכת רכס ופטורים מלשלם שכר פעולחס, ואזרכח רחוי להחזיק להם עזכה כי זסיבת השעזוד לא היה להם פנחי לחטוח, ויחח ליה לאדון דלח ליסתרי עזדיה, עכ"ד.

(קידושין לו.) רזי מחיר חומר זין חס ישראל עושין רזונו של מקום, וזין חס און ישראל עושין רזונו של מקום קרוין זנים. והזכר זכור דהחוקף זנו של חזירו ועשה זו מלחכה, חייב זחשלומין זכל חופן, ולפיכך מגיע לישראל רכוש מלרים משורת הדין.

במצא לפי זה דחס לא היו זני ישראל יולחים זרכוש גדול, היה מוכח שיש להם דין עזדים למקום, ומחוי טעמח לא זכו לשכר חלף עזודחס, כי החוקף זעזדו של חזירו שלא זשעת מלחכת רזו פטור מחשלומין, ועל דזר זה יחחון אחור לדיק אזרכס, ועזדוס וענו אחחס קיים זכס, וחס כן מגיע להם שכר עזודה, חכל ואחרי כן יאלו זרכוש גדול לא קיים זכס, מפני שלא זכו ישראל להיות זנים למקום חלח זכחינת עזדים.

*

7 החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. ודקדקו מפרשי החורה על כפל הלשון.

3 במדרש רב (פט"ו ס"ב) החודש הזה לכם, למה אמר הקב"ה למשה ולאהרן, לפי שקידוש החודש זשלשה, לכן כשזיקש הקב"ה לקדש חח החודש אמר למשה ולאהרן חני וחחס נקדש חח החודש, כה"ד ויחמר ה' חל משה וחל חהרן. ויש להבין למה הולך הקב"ה זכזדו וזעלמו להזערף למשה ואהרן לקדש חח החודש, והלח היו יכולים לזרף חליחס אחד מן הזקנים להשלים לשלשה.

ג במס' סנהדרין (דף מז.) אמר רזי יוחנן, כל המזכר על החודש זזמנו כחילו מקבל פני שכינה, כחיב הכח החודש הזה, וכחיב חחס (שמות עו ז) זה חלי ואנוכו. ולריך זיחור מה ענין קידוש החודש לקבלת פני השכינה.

ויבואר על פי מה דאיתא במדרש רב
 בפרשתן (פט"ו סכ"ד) לא ולמד מכלי
 השרת, משה קידש את המשכן ואת כל כליו,
 לדורות מי היה מקדשם, וכי יכול היה משה
 לבא ולקדשן, אלא מה היו עושין, היה הכהן
 מקבל צו דבר של קודש (המקדש מאותה
 קדושה ראשונה שקדש משה) והכלי מתקדשת,
 ואם כלי חול כשהוא מתמלא מן הקודש
 מתקדשת, על אחת כמה וכמה ישראל שהם
 קדושים ומקדשים את החודש. ולפי זה יוצן
 הטעם שהולך הקצ"ה בעצמו להצטרף למשה
 ולכהן לקדש את החודש, כי כשם שאלל הכלי
 שרת חזין שכל הדורות מתקדשים והולכים מכה
 אחת קדושה ראשונה שקדשם משה רבינו בשמן
 המשחה, כך אלל קידוש החודש אשר על ידו
 נקבעים כל מועדי ה' מקראי קודש, בפעם
 הראשונה נחקש על ידי הקצ"ה ומכה אחת
 קדושה ראשונה יטולים בני ישראל לקדש את
 החודש ולקבוע המועדות בכל דור ודור עד עולם.

קדושה ראשונה שקדש הקצ"ה את החודש
 במנרים קדשה לשעמה וקדשה לעהוד לבא.
 וזה שאמר הכתוב, החודש הזה לכם ראש
 חדשים, פשוטו כמשמעו, שקדש הקצ"ה
 את החודש הזה ביחד עם משה ואהרן, ועל זה
 המשיך ואמר ראשו"ן הוא לכם לחדשי השנה,
 היינו קדוש החודש הלוה, ראשון הוא לכל חדשי
 השנה בכל הדורות, שיבא כח ציד ישראל לקדש
 חדשים. L

*

ואבדתם אותו בחפזן פסח הוא לה', פרש"י
 בקרבן הוא קרוי פסח על שם
 דילוג והפסיחה, שהקצ"ה מדלג בחי ישראל
 מצדו בחי מנרים וקופץ ממנרי למנרי וישראל
 אמלעי נמלט, ואחם עשו כל עבודותיו לשם
 שמים. ואינו מוצן המשך הדברים, דכי בשביל
 שפסח הקצ"ה על בחי ישראל מפני כך יעשו
 עבודותיו לשם שמים.

וי"ר על פי מה דאיתא במדרש (ילקוט בשלח
 רמז רלד) שצעה קריעה ים סוף ירד
 ס"מ ואמר לפניו, רצונו של עולם לא עבדו
 ישראל עבודה זרה במנרים ואחיה עושה להם
 נסים, מיד השיב לו הקצ"ה, שופה שבעולם, וכי
 לדעתם עבודה, והלא לא עבדוה אלא מחוך
 שטבד ומחוך עירוף הדעת, ואחיה דן שנג
 כמזיד ואונס כרצון. והנה במס' כחוצות (דף ה.)
 איפלגי אמוראי אי אזלין בחר מחשבה או בחר
 מעשה, עיי"ש. ובכן אי אזלין בחר מעשה לחוד,
 בעלה מליצה זו ואין שום חילוק בין ישראל
 למנרים, שהרי סוף כל סוף עבדו עבודה זרה
 במעשה, אבל אי אזלין בחר מחשבה, אז יש
 הפרש בין ישראל למנרים, מאחר שהם לא העלו
 אלא מחוך עירוף הדעת.

והנה כי קן הדבר לענין עבודה לשמה, דאי
 אזלין בחר מעשה, אין חילוק בין העובד

וזה שאמרו בגמרא, כ"ל המצרך את החודש
 צמנו כאלו מקבל פני שכינה, היינו בכל
 הדורות תמיד כאשר יצרכו ויקדשו את החודש,
 יחשב להם כאלו גם הם קבלו פני שכינה
 בקידוש החודש, כאותו קידוש הראשון שנתקדש
 על ידי משה ואהרן צניחוף הקצ"ה, ועל זה
 דרש כתיב הכה החודש הזה וכתיב התם זה אלי
 ואנוהו אלכי אצי וארוממנהו, ביאור הדבר, כי
 בפסוק זה אלי מצינו שני פירושים, רשיז"ל פירש,
 לא אני החילת הקדושה אלא מוחזקה ועומדת לי
 הקדושה מימי אבותי, ובחרגוס אונקלס פירש,
 דין אלכי ואצני ליה מקדשא. ולדרכינו שני
 הפירושים בקנה אחד עולים, כי מה שהקדושה
 מוחזקה ועומדת מימי אבותי לכל הדורות, דבר
 זה ילפינן מצניחוף ביה המקדש והכלי שרת, אשר
 נתקדשו בפעם הראשון על ידי משה רבינו, ומאז
 מתקדשים והולכים בכח אחיה קדושה עד עולם,
 ומשם למדים גם לגבי קידוש החודש, אשר אחיה

והי"ש במדש שגל דוד ופירש צירחא
 האור אימתי הית, כי בשלמא קין
 יחוש אורח, וגשור שיר חדש, ויחוש
 שמים וארץ חדשים ע"י האור החדש.

וה"פ החדש הזה לכם לחול (שם קמ"ט)
 שר"ל פן ערך אחר החדש היה לכם.
 הפנין כי פן הוא בגלות, שענין לא נחמד
 שיהיה החדש הזה לכם, והוא צומת דבר,
 מורה על לעמיד שיהיה שיר חדש, ועמם
 רק שירה חדשה, [כמו שא"ל (שם קמ"ז)
 אחריה גלות כמו נקמה שחורח ויולדת.
 ולכן אע"פ שהחדש הזה מורה על
 הלגנה, שהיא צמיגת נוקבא, והיה לכח
 החדש האמת, רק [כני"ל] שאנו צריכין
 לחדש מעשיו, ולגרום שהלגנה תמדת,
 והיה אורה כבוד התמה, ותהיה

החדש הזה לכם לחול (שם קמ"ט)
 שר"ל פן ערך אחר החדש היה לכם.
 הפנין כי פן הוא בגלות, שענין לא נחמד
 שיהיה החדש הזה לכם, והוא צומת דבר,
 מורה על לעמיד שיהיה שיר חדש, ועמם
 רק שירה חדשה, [כמו שא"ל (שם קמ"ז)
 אחריה גלות כמו נקמה שחורח ויולדת.
 ולכן אע"פ שהחדש הזה מורה על
 הלגנה, שהיא צמיגת נוקבא, והיה לכח
 החדש האמת, רק [כני"ל] שאנו צריכין
 לחדש מעשיו, ולגרום שהלגנה תמדת,
 והיה אורה כבוד התמה, ותהיה

חומר בקודש

קב. ראה וז"ל ח"צ ר"א א: שידו ליה"י שיר חדש, דבר, מאי טעמא הכא שיר, ומשה אמר שידה נוקבא,
 אלא דהם במשה אורגא חדא (כ"א לוח"ה), זאת נפקת מן גלותא, היא ואוכלוסיה, ולא יתיר, ובגין כך (שם)
 מה א את השירה הזאת, נוקבא, אבל הכא אורגא ומה יהיה בנין בניה נפיק, ובגין ההוא דהיה בנין בניה,
 אמר שיר חדש, דבר. קב. ישעיה ל' כו. קב. ראה שלה"ק שמות שוכבים ח"ה: רבוחינו זיל אמרו
 (חז"ל מ"ט) שני המאורות הגדולים תמה ולבנה שוים נבראו, היו משתמשים בכתיב אחד, ואחר כך מחמת
 הקטרוג אמר לה הקב"ה לבי ומעשיו את עצמך. והנה ד"ל דבריו בחמה ולבנה וחתונתם וניאות לנו.
 אבל רומזים לחמה ולבנה תלמינים ונבנה מעל גבוה, כמבואר להבני המקובלים. עוד נודע ונחפזים
 כפריהם כי מבח ענין קשרוג היה נמשך למטה קשרוג הקליפה, הוא היצר הרע הוא היצר הידיר ומחסיא
 ועולה ומקטרג. ולענין יהיה אור הלבנה כאור החמה, והכחול הקליפה יהיה כולם יודעים אח ה', וכי
 עי"ש. קב. זה הלשון שם: ובגין דא בגלותא אני ישנתי, ואיני תולה בגלותא, וכמה אסרין תלמידי
 תחכים קא משתלין לגבנה, בכמה בוסמין ורתיקן דשעשעם תפוחים וגודים דמובים, ולא אתחזות רוחא
 לבנה כחון בגלותא במערה דילה, ולא דפיקו אתחזות לגבנה, עי דיתיר רעיא מהימנא רחמי דילה, דאמרי
 כיה הדינה בשעשעם, ואייתי לה תפוח, ושני לחוטמא, וארעה ביה, ואשתמרתה לגבנה, הוא הוא הכתיב
 מנחם משיב נפש, מיד חזרת רוחא דפיקו לגבנה. קב. ראה עץ חיים עמ"י פ"ט: והם עץ הסדר אל
 א רוחם ב' וחזון ב' ארץ ד' אפים ה' לפי שאורך אפים מורה על ב' פדות יתר ולזה לא אמר אורך אף

העולם נגדל נה' חומשי מורה, שהמורה
 אומרת למי הייתי ללי אומנמו של הקב"ה
 (מ"ד פ"ב טו, ולכן הכל נבנה ה').
 וי"ב בשלשם רוחה בעלמו שאינו יולא ידי
 מוצמו בעצמו ית"ש, ורוחה למד
 אמ ענמו, צריך ג"כ למדש ל"ע נבנה ה',
 להממד מלך נה' חומשי מורה ומורה
 טע"פ, ע"ד שאמרו חז"ל (ילק"ט פמ"ג פ"ג
 רמז חמ"ה) אם רגיל ללמוד דף אחד ילמוד
 שני דפי"ט, ואמ"כ לנקש מאד מהש"ס
 לב טהור כדל לי אלקים ורוח נכון מדש
 בקרבי (פמ"ט מ"ג, טו), שהוא המחדשות רוח,
 כני"ל שה"ה הוא אויר ורוח.

וזהו מקונו לו קדמוניו אנשי כנע"ג
 נצרכת המטובה, השינו אמיני
 למורסין, והו הממלח המטובה. אמ"כ
 וקרצו מלכנו לעטסק, עברה והו
 מפלה וקיום חמנות, כדרך עול מלון על
 עבדו. ואמר כך יוכל לצוא למטובה
 שלמה, כמ"ש אמ"כ והמורנו נמשובה
 שלמה לפניך, ומי שרונה לפקון הסדר
 הני"ל, כי אפשר שיעול למטובה שלמה
 ויחמדש בקרבו רוח נכון. ורוח הוא רעון,
 כמ"ש יפקוד ד' אלפי סדומות כ"י (ממ"ב)

והיה הולדה לשכינה הקדושה והיה רבי
 מקוה לאמריקן [כ"ד] ושוו גנים לגבול
 (וימ"ט מ"ג טו), והיו שרמו לכם רמז חדשים
 ר"ח רמז, היא השכינה הקדושה שיעול
 הארץ מא"ס כ"ה להשכינה, ע"י

המחדשות עבודתו

חז"ל, לכן אמרה רחל בא אל שפחתי אולי אבנה ממנה. פירוש מצד אורח חי יחידה שהיא מול בנימ, וכן
 זכחה להבנות, וחי זאת היא סוד המילה, שממנה יוצא הולך, ובכחה עי"ש. צ"י. רש"י שם מפסיקתא
 זמורא וליח ט"ז במדבר פירוש פירוש קלה, א. דראה עור יחוקאל א, יב: אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת.
 ורש"י שם: אל אשר יהיה שמה הרוח, הוציא ללכת. צ"ד. ראה הערה ק. צ"ב. ראה וז"ל ח"א רטו,
 א. קב. ראה שם בפירוש הרמח"ל על בביאים: יולד יולד לגנ', זה משרת בן יוסף, שנאמר בו, "אם לך
 שעשועים", לך דווקא, לפי שבלוח הוא כבוד עבדו, אבל באותו חזון - "ילד", ובזמן הגלות, המשיח
 הוא כחך הקליפות רש להם איזה אחיה בו ח"ו, אבל באותו חזון - "ילד", לישראל ולא לאומות העולם.
 ק"א. ראה הערה צ"ט.

מורה"ר שנת תרס"א

פח דגל מחנה

בא אפרים

כאנו שמה כדי שנגיע למדינת מה שזה עיקר השלימות ונקרא אדם ויכול להעלות כל ניצוצות שלו והמשכיל יבין.
בחינה ומדינה מענין עבודת הבורא יתברך ויתעלה עד שכבר הוא כה המדינה ועובד את ה' בדרך הוא ויבדוק שמו באותו בחינה, והוא שאמר ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' שאי אפשר לידע איך ומה נעבוד את ה' עד בואינו שמה עד שתחלה בא למדינה ועובד את ה' בה ואחר כך יוכל להשיג זה המדינה לידע שיש בחינה ומדינה כזה לענין עבודתו יתברך ויתעלה אבל אם אינו עדיין על מדינה זו ולא הלך בה מעולם אי אפשר להשיג והמשכיל יבין, עוד יש כזה סור עמוק לענין התפלה וכשיהיה מאח ה' אבאר בעזרוחי.

לומר לדרכנו הנ"ל שהתורה ניתנה בלא נקודות ויכול לדרוש בכל ניקוד שיעלה לענין הדרוש, ויש לומר הרמז כזה כי כל הצורות הבאים על האדם ח"ו הוא מחמת שנובע בשקף ואינו רבוק באמת ואין פיו ולבו שוין אבל מי שדבוק באמת ופיו ולבו שוים או נמתקים הגבורות פה עם הכולל מספר אלקים על ידי הלב כי בינה לבא, ושם נמתקים הדינים בשורשן ובטל כל הצורות רחמנא ליעלן אבל כשנובע בשקף ומכריז אחת כפה ואחת בלב שהפה אינו רבוק ללב ואורכה הוא חלוק מן חלב ולכן לא נמתק, הגבורות ומשם נתעורר כל הצורות, זה יש לפרש שרימז הפסוק כאן ולבני ישראל לא יחזין שלא היה מויק להם שום רבר והטעם ק"ל לשונו היינו לשונו היה כמו לבר שהיה פיו ולבו שוים שהיו רבוקים באמת ואין נמתקן כל הדינים והבן. הודושה היה להם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, יש לפרש כזה על דרך שאמרתי כבר על פסוק (משלי ט, טו) כי מלכים ימלוכו שמן השכינה הנקראת מלכות נפסק כל המלכים של ישראל ועל כן באחד בניסן הוא ראש השנה למלכים (ראש השנה ג.) שבי"ב חדשים שהם י"ב ציודפי הוי"ו ב"ה נתקן כל הפיסוק מלכים ועל כן כשכא אחד בניסן שהוא הראש הנקרא גולגולתא והוא הראשון לכל החדשים

ולכל הציודפים שבודש ניסן הוי"ו שלו כסדר וממנו נחתו כל הציודפים והוא אב לכולן הוא ראש השנה למלכים והוה כי היינו י"ב חדשים שהם י"ב ציודפי הוי"ו ב"ה כנ"ל מלכים ימלוכו שבכילן נתקן כל הפיסוק מלכים אך שהחורש ניסן שהוא הראש הראשון הוא ראש השנה למלכים ועל כן נקרא זה החדש אביב אב י"ב שהוא אב לכל הי"ב חדשים וציודפי הוי"ו שהוא הציודף הראשון כסדר השם הוי"ו ב"ה השאר ציודפים נקראים תולדות גם שהוא אותיות כי אב שהוא אב וראשון לכולם ולכן ממנו נפסק ונידון כל עניני מלכים ושררה לרומם זה ולהשפיל זה הכל תלוי באחד בניסן וכשישראל מיישרים מעשיהם והלב שלהם הוא מלך וממילא כל האברים נוטים ומתנהגים על פי הראש שלהם ובוה גורמים שנמשך מלכותו של הקב"ה שנקרא גם כן לב על כל העולם והשרים המלכים כולם בידו להסות לבם לכל אשר יחפוץ ולהוה לב מלכים היינו כשהלב הוא מלך וכל האברים מתנהגים על ידו או ושרים ביד ה' אבל כשח"ו אינם הולכים בדרך הישר מתישים כח של מעלה בכיול רדי ביה, גם יש לומר לב מלכים כי התורה נקרא לב שהוא התחלת התורה בב' וסיום בלמ"ד לענין כל ישראל שהוא מעלה לתחת ומחתא לעילא נקרא לב והיינו כשהתורה הנקרא לב מולך על דרך (משלי ט, טו) כי מלכים ימלוכו על דרך (דברי הימים א' כט, יא) והמתנשא לכל לראש שדרשו חז"ל (ברכות נה.) אפילו ירש גרונתא וכי' הכל נפסק ממנו וכמו ששמעתי מן הרב המגיד המגיד זללה"ה שנקרא מלכות פה על שם שהמלך כל מה שמדבר וקבל פה מיד נעשה כן ועל כן החג שבניסן נקרא פסח כי החדש הזה בחינת מלכות שממנו נפסק חג פסח שהוא כנ"ל, על כן בחודש הזה שהוא חג פסח שהוא פה פסח הזה בחינת מלכות והוא משפיל ה' שמן התורה נפסק כל המלכות והוא משפיל אף מרומם לכל מי שיהפוך, והוה החדש הזה כל ענין החדש הזה להם היינו כבם הוא תלוי בהטבת מעשי ישראל והלב שלהם יהיה מלך ואינא בחוץ הקודש שהשיב ר' אבא לגוי אחר האי לבא וכיכא ממלא ואינו מקבל עכירות כלל ואז כשהולך מלך כל האברים נמשכים אחר

פח דגל מחנה

בא אפרים

הראש וכן כשהתורה מלכת או ושרים ביד ה' כנ"ל גם כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל (ראש השנה יא.) ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, והוא שרימז החדש הזה להם היינו שהוא עת הגאולה אך כבם הדבר תלוי כשהתורה בתשובה אוי יהיה נעשה מן אותיות לבם אותיות מלך, ראשון הוא להם לחדשי השנה על דרך ראינא שהוא כסדר גולגולתא כנ"ל על כן הוא ראש השנה למלכים.

דברו אל כל עדות בני ישראל ויקחו להם שם לבית אבות שיה לבית, כי ישראל נקראים שיה על דרך (ויסיה ג. י.) שיה פורה ישראל והוא שאמר שיעשו עצמם לבית לאבות היינו לאותן מרכבה לג' אבותן שהם חסד גבורה תפארת כמו רר המלך צ"ה עשה עצמו מרכבה לאותן המדות וחקר עצמו עמדם שיה לבית היינו שיכינו עצמם בהתכשרות מעשיהם לבית נכון ונשא שיהיה הגאולה במהרה בימינו אמנו, ואם ימעט הבית מיותו משה, היינו שבמעטו השגתו לא יוכל לעשות לעצמו בית ומרכבה כנ"ל, אוי עצה היעוצה היא ולקח הוא ושכנו היינו מקום שהשכינה שורה שם היינו שיחבר עצמו לצדיק שנקרא שכנו כנ"ל והוא הקרוב אל ביתו שיהיה לו לעזור ולסעד בעבודת השר"ת והבן, כראינא בכתבי האר"י זללה"ה על פסוק (משלי כ, ט) טוב שכן קרוב מאח רחוק כי הקב"ה נקרא בגלות אח רחוק כביכול הצדיק הקרוב ורובק לה' תמיד נקרא שכן קרוב שמצער עצמו תמיד במלות השכינה כביכול (מתנשא שמה י.) והוה ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו כנ"ל שהצדיק נקרא שכן קרוב, או יאמר ושכנו על השכינה הקדושה השוכן בקרב האדם והוא תמיד שורה אצל האדם ככותל מערכי שמעולם לא זה שכינה וכו', והוה הקרוב אל ביתו היינו שיתפלא להשי"ת ברוך הוא שיהיה לו לעזר ולסעד על דרך (ויסיה לזח.) הבא לטהר מסייעין לו והבן.

הוא היינו הקב"ה הנקרא אני ראשון הוא היינו לשון נסתר כי השי"ת רואה ואינו נראה, לכם היינו שכביכול הוא תלוי בכס, לחדשי השנה היינו כפי החרושים שמתחדשים במשנתם ובתורתם כן הקב"ה מחדש מעשה בראשית והבן.
הבריאה הייתה על ידי התורה כראינא בורה הקודש קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא כן התחדשות הבריאה של מעשה בראשית הוא גם כן על ידי התחדשות התורה שישאל מתחדשין בכל יום חדשה תורה וכמו ששמעתי מוא"י זללה"ה שספר הוודי יש לו בכל יום פירוש אחר ועל דרך ראינא בגמרא (פרש אגדה ואסתחן הקודש הוודי ה.) על (ישעיה נא, טו) ואשים דברי כפיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה אל תקרא עמי אלא עמי בחידיק דהיינו בשותפות מה אנא במילולא עבדינא שמיא וארעא אף אתה כן, והוה ואשים דברי כפיך לנטוע שמים וליסוד ארץ היינו מתחדשין שמתחדשין ישראל בתורת אמת מחדשין בריאת שמים וארץ החדשים וכל דברים המתחדשים בעולם הכל הוא על ידי התחדשות התורה שישאל מתחדשים בהסתכלותם בה וכפי ענין התחדשותם בתורה כן נחדש בעולם כמו ששמעתי בשם אחי הרב הקדוש המפורס מו"ה ברוך נור יאיר שאמר לצורך סימם התורה בהתחלתה לענין כל ישראל בראשית, פירוש לפי ענין ישראל שמתכלים בתורה כפי הסתכלותם בתורה כן הוא ענין חידוש מעשה בראשית שנתחדש בכל יום עד כאן, והוה יש לומר שמדומם בפסוק החדש הזה היינו מה שנתחדש בכל יום מעשה בראשית והוה הוא ריקנא כי הוא ככל יום ובכל עת, לכם היינו בכס הדבר תלוי כפי ענין הסתכלותם החידשים בתורה כן הוא התחדשות הבריאה, ראש חדשים היינו השכל שביאש הוא המחודש אותם כל חידושי מעשי בראשית על ידי חידושי התורה על ידי השכל שמכניס בתורה ומסתכל בה, גם יש לומר ראש חדשים היינו החידוש הזה שאתם מתחדשים בתורה הקדושה הוא ראש לכל החידושים שנתחדש בכל יום מעשה בראשית כי הכל נמשך ונעדר בתו רישא כפי ענין התחדשם בתורה כן הוא ענין התחדשות הבריאה בכל יום, ראשון הוא היינו הקב"ה הנקרא אני ראשון הוא היינו לשון נסתר כי השי"ת רואה ואינו נראה, לכם היינו שכביכול הוא תלוי בכס, לחדשי השנה היינו כפי החרושים שמתחדשים במשנתם ובתורתם כן הקב"ה מחדש מעשה בראשית והבן.

ובני ישראל יוצאים ביד רמה ותנוגמו ובני ישראל נפקין בריש גלי. יש לפוש בה על דרך ששמעתי מן אמיז וללהיה על תן במדבר הר היינו שהוא חכמה להשי"ת שיתן הר היינו בהיי"ש שהוא חכמה על דרך ראשית חכמה דיבור שהוא מלכות סוף כל המדינות יחוד חכמה וזהו יחוד יחיד ראשונה של הוי"ה עם יחיד אחרונה של אדני"י. וזהו סוף מעשה חיינו יחיד של אדני"י יחיד במחשבה תולה שהוא יחיד ראשונה של הוי"ה ואז היה גאולה שלמה. וזהו שמרנו הפסוק ובני ישראל יוצאים שאינא בכונת פוחת את ירך אל תקרי ירך אלא יוריד כן נמי יש לומר אל תקרי ביד רמה אלא ביד רמה היינו שהיך אחרונה של אדני"י יתרום ויתנשא ויחזק ליד ראשונה של הוי"ה כ"ה ואז יפקן מן גלותו. וזהו שרמנו גם כן יתגלה אל הדבור שהוא מלכות והוא יחוד הב' יחיד"ן של הוי"ה אדני"י כג"ל והבן.

אז יאמר בריש גלי היינו כשיד גלי. רצה לומר כשיחגלה שיוכלו לומר לפני השי"ת שירה כמו משה רבינו ע"ה ושאר הצדיקים שאמרו שירה אז ובני ישראל יוצאים מן הגלות והבן. או יאמר בריש גלי. על דרך דאיתא בזהו הקידוש (תקפת הוה) בספרא דא יפקן מן גלותו ועיין שם שמבואר עוד יחוד כשיחגלה הספר הזהו ברא יפקן מן גלותו. והוה שמרומז בפסוק ובני ישראל יוצאים היינו מן הגלות כג"ל ביד רמה ותנוגמו בריש גלי כרי"ש ראשי תיבות רבי שמוען ביד יוחאי גלי כשיחגלה ספרו הקידוש ספר הוזהר אז ברא יפקן מן גלותו והבן.

אז יאמר על פי מה שאמר הרב הקידוש המפורסם מהרי"ר צ"טא מהמקציע ועל דרך דאיתא באגרת הקידוש של אמיז וללהיה הנדפס בספר הקידוש של הרב פול"טא ע"ה ששאל למשיח אימת אתי מר והשיב כשיחגלה תורן ויפוצו מעונותיך חוצה עיני שם. והוה יש לומר

מה אפילו ייש גיגותא מן שמיא מוקמי ליה כי ממלכות שמים נמשך ממשלחו ודי בזה ולכן הוא ראש השנה למלכים והבן ולפי דברינו אלה יתורן מה דאיתא במדרש כי אותו היום נטל עשר עטרות וגם בגמרא (שבת טו) איתא זה הלשון ולא אמר עשרה כתרין והוא מוכן על פי הג"ל שרמזו כי גולגולת דמלאך הוא שורש וכולל כל עשר ספירות של המלכות אשר מכוונה בשם עטרה ודי בזה למבין.

משאורות צורות בשמלות. יש בזה סוד עמוק כי איתא בכתבי האריז"ל וללהיה כונה לחכמים דינין דקטנות הנקרא שאר כמבואר שם בבחינת דעת דעיר אנפין עיני שם, והנה שמלה הוא בחינת דעת כי הוא אותיות למשה שהיה בחינת הדיעה כידוע ונבוא יחוד כי איתא בש"ס (כא פ"ט טו) אף השמלה היתה בכלל וכו' כידוע כי בחינת אבידה הוא מכלל הסרת הדיעה של האדם מן הדבר ויכול להאבד מה שאין כן אם יתן האדם דעתו עליו לשומרו אי אפשר להאבד כלל ובהסרת הדעת הוא נאבד לכן נקראים ישראל בגלות אובדים מחמת חסרון הדעת שהוה בחינת אבידה וכאן משיח צדקנו כמורה כימינו אמר ואז יתפשט ויתגלה הדיעה כמו שכחוב (ישעי' י"א ט) כי מלאך הארץ דעה וגו' ואז שם י"ג ובאו האובדים בארץ אשר והנחמים בארץ מצרים כי נדחים גם כן בחינת חסרון הדעת כי אותיות נדחים הוא נר חיים היינו שאין בו דעת וחכמה המחיה בעליה ובעת הגאולה יעלו כל הניצוצות קדישין האובדים והנחמים בארץ מצרים שהוה היה גלות מצרים שהיה חסרון הדיעה כידוע מכתבי האריז"ל וללהיה עיני שם שורש הדברים והוא בחינת חזרת האבידה שהוא בחינת הדיעה ואז יחזור האבידות לכן נמו בחינת השבת אבידה בבחינת השמלה. וזהו דמו משאורות היינו בחינת שאר שהוא דינין דקטנות כג"ל צורות בשמלות היינו להכניס לדעת שהוא בחינת דעת אנפין כג"ל ותיהי מצה שמורה מן המיקצין אותו וכל ישראל בכלל הרחמים אמר.

אז יאמר החודש הזה לכם ראש חדשים. יש לפוש בה על דרך מאמרם ז"ל (ראש השנה ב) באחד בניסן ראש השנה למלכים וידוע דענין המלוכה נתייחס לישראל שהם לבדם נקראים בני מלכים. וזהו החודש הזה לכם אותיות מלך היינו החודש הזה שהוא ראש השנה למלכים נתייחס הוא לכם דיקא והמשכיל יבין.

למה נקרא חודש ניסן חודש האביב. על דרך הג"ל אך אין מדרש בלא חידוש על דרך (משלי טו) כי מלכים ימלוכו כג"ל כי יש י"ב מלות וי"ב ציורפי הוי"ה כ"ה השולטים ביי"ב חדשי השנה ועל ידי ציורפים האלו נמשך כל הנהגות המולות והמלכים וזהו כי היינו י"ב ציורפים על ידם מלכים ימלוכו שמשם נפסק ונמשך כל המלכים כג"ל ועל כן חודש האביב חודש ניסן הוא ראש השנה למלכים כי בחודש ניסן הוי"ה שלו כסדר והוא אב לכל הציורפים שהם גולו מן הציורף הראשון ולכן ממנה נמשך הנהגות כל המולות. וכמו ששמעתי מן אמיז י"ע וללהיה שאמר פעם אחד בחודש ניסן להרב המגיד המפורסם. פטורשין עשה העת שצריכים להתפלל כי באחד בניסן ראש השנה למלכים ואז נמנה בו כל השרים ושלטונם שבעולם ולעת עשה נחמנו שרים לא טובים ועשה הוא העת להתפלל עד כאן שמעתי מפיו הקדוש, ונראה לי שהוא מטעם הג"ל כי בחודש זה הוא הוי"ה כסדר שהוא אב לכל י"ב ציורפים כנוכח לעיל.

עוד יש לומר כי לכן נקרא אביב כי איתא מלגותא בגמרא (ראש השנה י"א) ולחד מאן דאמר בניסן גולו האבות והוה מרמו חיבת אביב אותיות כי אב היינו שבו גולו האבות והבן.

עוד הדאני ה' בחודש ניסן תקמית פה ק"ק מצויכו מפני מה באחד בניסן ראש השנה למלכים (ראש השנה ב) כי בחודש זה הוא עשר ספירות בסוד גולגולת דמלאך שהוא כוללת כל הבחינות עשר ספירות של מלכות וכוללת כל המלכות והמשמלות כי בידך לגדל ולחזק לכל (דברי הימים א' כ"א) והמתנשא לכל לראש (בבבא

מסורת המדרש
א. פי' העשק חולל
ב. ליש' הוא ה' חסד
ג. חסד הוא ה' חסד
ד. חסד הוא ה' חסד
ה. חסד הוא ה' חסד
ו. חסד הוא ה' חסד
ז. חסד הוא ה' חסד
ח. חסד הוא ה' חסד
ט. חסד הוא ה' חסד
י. חסד הוא ה' חסד

הולקין אין קולן הולך ברם הלין סרייתא פד אינון
דולקנים קולן הולך מימר אוף און קיסין
א. (ז) פי' העשק חולל חכם עסק שתלמיד חכמים
עסקין בו זה עם זה יהולל חכם מערבבין חכמים
ויאבד את לב מתנה אמר רבי יהושע פן לוי שמונים
הלכות למדתי מיהודה פן פדיה פקרישת הקבר ועל ידי
שהייתי עסק בצרכי רבים שכחתיים.

לפנינו בדברי נבילת רשות מהם לזכר, הוא אמר לפניהם בענותותו דברי נבייה ומציג עצמו כחסר
הכמה הנבחר למשימה שהיא למעלה מכולתו, וכן היה אומר: כל העצים — השוכים היעילים
להסקה — כשהן דולקים אין קולן הולך — ולשמע למחוק, ברם הלין סרייתא — אבל
אלה הקוטים, הגורסים ולא יעילים להסקה, שרק באין עצים אחרים משתשים בהם לכן, כך אינון
לומר: אוף און קיסין — עם אנחנו עצים! כן, אומר שלמה כאן, הכלל למשמע קולו בדבר
לפני שומעיו, כלומר "עם אני חכם".

א. כפי העושק יהולל חכם, ויאבד את לב מתנה — העושק שעושק העריך את החלשים
מעורר צער ונזקם בלב הרואים את דמעת העשוקים, העתים מתבלבל עליהם עד שאפילו החכם מאבד
או את חכמתו שניתנה לו מתנה בלבבו (עי' שמו"ר ג' טו), וזמן פשוטו ומדרשו: אם תאמר "עשק" כפשוטו
היה צריך לומר "כאב חכם", וכשהוא אומר "יהולל", יכלול, של לן לדרוש: "עשק" — "עשק"
עושה עסק, ולומר: עסק שתלמיד חכמים עסקין בו זה עם זה — שלא בעסק משא ומתן של
חורה כראוי להם, להלכה, "ששתחכם מועסק בעשוקים חזיה" (ל"ש באן תתקיים, יותר מברי צורך
פרנסתו) — "יהולל חכם", מערבבין — מבלבלים "אותו — העשקים האלה — מי (עם) —
חכמתו; ויאבד את לב מתנה" — "המתנה" — "יוזורה" (עם), שניתנה מונח לבנו של אדם (שמ"ר
ר"ז, וכלומר: מאבד, בכך את החורה שניתנה לו מתנה בלבבו.
דבר אחר: פי' העשק יהולל חכם, ואמר הכותב "העושק" באות ה' הידיעה, כלומר "העסק
הידוע", להציל עשוקים מיד עושקים, בסדר משפט של ציבור, וכלומר: לא רק העסק במחורה לצדמו
אלא אף — עסק עמוסק חכם בצרכי ציבור, "עשם עמים ... ונדאמם — של העוסקים בכך — עומדת עמי"
(עבוד ב' ע"ג), העוסק בצרכי ציבור, פסוק אחר: העת מלמדו חזקו וכלל מצול "עשה" ונחשב
לו עסק זה כמעלה עסק החורה (ועי' פרשת ת"א, מכל מקום אם אינו עושה את החורה, קבע העסק
אדני, אלא עסק בצרכי ציבור יותר מדי, ופי' חזקו ונחש' בשמ"ר ע"ג), כן נעשה לו שאלו להלכה
הכם לקבוע עצמו לעסק בצרכי ציבור יותר מדי (עי' ספחים קי"ב), וכאשר — אמר רבי יהושע בן
לוי: שמונים הלכות למדתי מיהודה, בן פקדו, בחרישת הקבר. — בפרש, חרבלת ששנינו
(באבות פרק י"ז, י"ח), בכין קבר שהיה עשרה וחרושה השדה ותעורבו שפיר עצמות הקבר בכל השדה,
מה דין ערה זו לענין שמונת המת, ואי אפשר לנטותה או לזרועתה (ע"פ מ"ח, עיי"ש), כלי לחובות
את הטומאה, ועל ידי שהייתי עסק בצרכי רבים שכחתיים — "את מלפני (ע"ש, ע"ש), חזו:

איתוהו תלמיד חכם רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל
שהוא מבטל עסקיו מפני משנתו חגי כל ששואלין אותו
הלכה ממשנתו ומשבו עלתיה.
א. רב, המשנה תלמידים היו לו לרבי יוחנן בן זכאי כל
זמן שהיה קיים היו יושבין לפניו לשפטר הלכו ליבנה
והלך רבי אלעזר בן ערוז אצל אשתו לאמאום מקום מים
קיים ונהו לפה המתין להם שיבואו אצליו ולא באו פניו

"העושק יהולל חכם, ויאבד את לב מתנה" — העסק בצרכי ציבור, להוציל עשק מיד עושקו, מבלבל
את דעת החכם וחכמתו מתבלבל וניטלת מלבו אחרי שניתנה לו במתנה.

ועד היכן הלמינו חכם צדיק, שלא יפנה לבו מעסק חסדו, לעסקים אחרים כפי שלא ישתמח
הלמדו, כמו שאמרו חכמים: איתו תלמיד חכם — שהוא זכאי לשפוט ולשפוטו, כגון חכמתו
כגון "שפוטתו אותו מינס על הצניות" (עבוד קוד), בעירו או בראש ישיבת (עיי"ש), או כגון "שבגו עיני
מצונו לעשותו ואלו מלאכותיו" (ע"ש), למסק לן מונותיו כדי שלא יצטרך להיות לטורח עליהם (עיי"ש ובבב"י
ש"ס), או כגון לקבוע עליו כל אדם את בירו, כמותו (ירוש' ש"ח ג' טז), או שאר כבודים, רבן אבהו,
מצמצם ככלאבתו ובמונותיו כדי להתפנות לעסק בחורו, "שעונו חסד ועוסק במצוי שמים" (נמי ש"ס),
הוא זה שטוחים לספק לו פרנסה (ע"ש), והוא זה שקורעים עליו במונו (ירוש' ע"ש), או כאשר — חגי
— שנה בבביתא — כל ששואלין אותו הלכה ממשנתו ומשבו עליה — הוא זה שקורעים עליו
במותו (ע"ש), והוא זה שמקמים אותו "שינס על העיבור", רב ירמיה בעירו או בראש ישיבה (עי' בבב"י
ש"ס), כן צריך תלמידי חכם שלא יתבטל, מחורו לעסקים אחרים וצריך שיבונן תלמידו חסדו.

ב. וכן תלמיד חכם שוכח תלמידו כשהוא מפרט לבו ממנו, כמשנה שהיה: חמשה תלמידים
גרולים וחשובים ביותר — היו לו לרבי יוחנן בן זכאי, "ואלו חו: רבי אליעזר בן הורקנוס,
רבי יהושע בן חנניה, רבי יוסי הכהן, רבי שמעון בן תנאי, רבי אלעזר בן ערך, הוא היה מונה שבתם ...
רבי אלעזר בן ערך פגעו המתנבא, ... אבא שאול אומר משמו: אם יהיו כל חסדי ישראל בני מאונים ... רבי
אלעזר בן ערך פגעו שניה, מפניו את מלפני (בבב"י ב' ה'), עיי"ש, ובא"ר י"ד, ג' ד', כל זמן שהיה —
רם רבן יוחנן בן זכאי — קיים, היו — כל תלמידיו אלו — יושבין לפניו — בבית מדרשו
ובית דינו שבעיר, "בביר הילי" (מסכתין כ"ב, עיי"ש), שם ישב כהן פ"י חיי אהוי שחובה יורשלים
המקוש השני, הסנהדרין הגדולה, שבה או ביבנה, בנישוא רבן גמליאל הנשיא (הנשיא הילי הנהדרות
ראשונים), ואילו הם ישבו לפני רבם הראשון שעוד לימד חורה שבתם בירושלים הבנויה, ורק —
כשנפטר — רבן יוחנן בן זכאי — הלכו ליבנה — לבית הדין הגדול וביבנה היו של זבן
גמליאל (מסכתין ש"ס), חלק — רבי אלעזר בן ערך אצל אשתו לאמאום — "מקום ומיה"
— באורי ע"ז, ומאכלים ומשקים טובים ומכריאים (עיי"ש), שהיה שם — המתין להם שיבואו
אצליו — ללמוד חורה חתן רבן יוחנן בן זכאי רבם, שהיו הוא הגדול שבתורם — ולא באו,
שהיו הנשיא היה ביבנה, הם כחור, ללמוד שם, שם הקיבוץ הגדול, של חכמים, וצ"ע, הם שגם הוא

מסורת המדרש
 שאלו אורז פת חטין
 רחא ברכות ס"א ובש"כ
 געניס פ"ג פ' תרי"ב
 מצודת פי' (ח) י"ד ה"ה
 ספני ר"א י"דש"כ
 הענין פי' ר"ב

אמר לבריה לא תעביד בן אלא הוי קמני פלהן פחדא ומפני לך רבי תנינא קדמאי והויא למה לא מניניה רבי יוספי בר זבדי אמר על דצווחין איפורה עליה ומן צווחא עברין הא פדין צווחין טבאחא אם אנון שמעיין פהרא אורף פהחא צריכין שמוע להון רבי פון אמר עליה קדם מן קריטא אמר ליה קדם רבי המנונא ספרא דבבל אמר ליה פד פיהל לתמן אמור ליה שמעיתיה ומן וידע דלא מתמני בימייה פיון דדמדך בעא פריה דימניניה ולא קביל עליה אמר לית אנה מקבל אלא קדם רבי אפס דרומא הוה תמן

— דיו מתיב. והיה ממה שנים אחרים תחתיה לגמור את השנה (ע"ש); מן דאחא רבי למדוך — כשהגיע זמנו של רבינו למוח, אמר לבריה — לבנו רבן גמליאל שהיה אמר ליהודי נשאי אחיו (מבבב"ב ס"ג); לא תעביד בן — אחא לא תעשה בן, שתשש רבי אויל לא יזכה בנו להבחין בהם ככל פלם מי הוואו למיניה הוה, או מפני שחור בו בעצמו למנהגו הקודם שהיה יש שהוכרז גרם למוחם (פ"ט) בירוש תנתיב ס"ג, אלא, הוי מניני מולחון כחדא — תהא ממה מיר אחר מוהי את פלם כאחר מראש לפי סדר שאני אתן לך עכשיו מי יבוא אחר מ' למלך, זמני לך — את — רבי חנינא — יבי חמאי (כתובת ס'); ופי בירוש שם, ובגושטי' שם) — קדמאי — ראשון לכולם; הוה, רבינו הקדוש עצמו, למה לא מניניה — למה לא מניח הוא את רבי חנינא בר חמא כל ימיו הראש תחלמיס; רבי יוסי בר זבדי אמר: על דצווחין איפורה עליה — מפני שהיו בני ציפורי בני עירו של רבי חנינא בר חמא, מרננים עליו בדברי לעו גונאי (ובכירוש' שם ג' ד' ע"יש), כדרך חלמידי חכם שהוא שגאי על בני עירו מפני שהוא מוכיח ומיסרם בדבריהם (ובכתובת ס' ק"ז); הם לעזר עליו שאינו מבקש רחמים עליהם על צדיקהם (ירוש' שם ג' ד'); ורבי יושב בסוף ימיו בציפורי (ב"ר ג' ח'); ומן צווחא עברין, הא כדרך צווחין טבאחא, אם אנון שמעיין כחדא, אורף כהדיא צריכין שמוע להון — וכי מפני ריגון של בני העיר עושים כן שלא למנות הוי כאלה יש מרננים הרבה לברך תעם על חלמידי תחלמיס, ואם נשמע להם בהם גם בה עטרן לשמוע להם; אלא באשר — רבי בון — אמר: לכן לא מיניה רבינו לראש בימיו מפני שפעם אחת היינו רבי חנינא בי"ח להכנס לתוך דבריו של רבי כשהוא דורש ברכים, והלפיד רבי עליו פעם ישב רבי הודש הוזכר הפסוק (בבבב"ב ג' ט"ז): "מלסטו פליטיהם, והיו אל תחיים כיוני תאמית פולס חומית", ואמר לו רבי חנינא בר חמא: "הוואחתי, ביקש לתקן לו את הקריאה של תוכה זו לפי המסורת, ורבי מיר עיפי ירוש' שם ד'); אמר ליה: קדם רבן קריטא — לפני מי קריטא אח למה את קריטא הוה מי רבן שלמדת לפני קריטא? אמר ליה: קדם רבן המנונא ספרא דבבל — לפני רבי המנונא, בעל המקרא שבבבל, למדת; אמר ליה: כד תיזיל לתמן אמור ליה שמעיתיה ומן — קדמאי תלך למש חמאי — לי שמעיתיה אחר יוקן, וידע, רבי חנינא מברבי אלה של רבי — דלא מתמני בימייה, לי שהוא לא יחמנה לחכם הראש בימיו של רבי, רבי זמן שהוא יושב לפניו כאן בארץ ישראל (ע"ש); כיון דדמדך — כיון שמת רבינו הקדוש, בעא פריה דימניניה ולא קביל עליה — ביקש רבן גמליאל בנו של רבי למנותו, כאשר ציווח אביו, ולא קביל עליו רבי חנינא את המניי, שכן — אמר: לית אנה מקבל, אלא קדם רבי אפס דרומא — אין אני מקבל, אלא עד שלפני בן יחמנה המלך רבי

מסורת המדרש
 שאלו אורז פת חטין
 רחא ברכות ס"א ובש"כ
 געניס פ"ג פ' תרי"ב
 מצודת פי' (ח) י"ד ה"ה
 ספני ר"א י"דש"כ
 הענין פי' ר"ב

שעב כהו לשם: כיון שלא באו, ביקש — הוא — לילך אצלם ולא הניחוהו אשתו, שכן — אמרה — לו: מי צריך למי — ולקבל רבני חודה, אחא להם או לך? אמר לה: הן צריכין לי, שהיו כן אמר עליהם ועליו רבן יוחנן בן זכאי רבם, כאמור, וכן היה, אמרה לו: חמת — אמחתה עור, מלאה מוח, אשר — העכברים — אוכלים ממנה, מי דרכו לילך אצל מי — העכברים אצל החמת או החמת אצל העכברים? וכלומר, מי שצריך אליך יבוא אליך, והוא — שמע לה וישב לו — שם, ונמשך שם אחר החודה והיו בתענוגים (אמר ר' יוסי שם) — עד ששכח תלמודו (ע"ש), מאחר זמן, באו — הם — אצלו, וביקשו לשאל מפיו דבר הלכה בבין האוכל בבית המנוע, שכתוב בחז"ל על הכות אשר בו נוע והוא שפא ויקרא לו (ט"ז): "הוואפל בבית זבס את בניו", שאם נכנס אדם לבית הזה יראה בו כדי שיעור זמן, יאכלה, הוי נשמה הוה וכדיו ר' אכילה, הו שיעוריה חכמים (נעום ג' ט'): "שעושהו כמי אפולס מוס, פת חטין ולא פת עשורים, וכשהוא — מוטב ואוכלו בלימאי, פריס' הוא חצי, וככר של ששה (למ"ס), או שמונה (לרש"י), יביצית, מנפת יאין פת חטים ופת שעורים, נאכלת באווח משך זמן, על כן שיעורה בפת חטין, והמקטב ואוכל בלפתו אוכל את פתו, בזמן קצר מאילו אכלו בלי לפת ומבלי המיכה, ועל כן שיעורה, בכשעורה הוה, והם — שאלו אותן: פת חטין או פת שעורים, מי טב אכלה בלפתו — מי מוטב להאכל בלפתו, מהר יותר (ע"י בע"י), וכלומר, כששערה חכמים בפת חטים ולא בפת שעורים, תאם שיצרו בשעור הקצר, יותר או באורך יותר? ולא קדע להשיבן, ילא היה ידע מהו "לפתו" ופי' שאו, ותנעתי, שלא זכר כלל את הפרש הוה של לפת באכילה זו, ומזה בכלל משמעו של "לפתו", ואמרו משעורתי — "בלפתו" — היא כאשר — רבי אלעזר רבי יוסי אומרים: שני תבשילין לפורחין — מתוקים ואחרים — זה בזה, שעל שם שהוא בא להלפת ולהתקרב אל הלחם תמיד לכן הוא נקרא "לפתו", מלשון חוכר ואחרת, שאוהבים אותו עם הפת הטובה בו ואוכלים אותו מתוקה עמה, ועוד כי יבין שכה הוא את תלמודו מתוך שפעם בדברים אחרים, כאמור ויעני עור, בליש, שפי, ואדרי, שם, ונמן שבת קטן, וע"י מעינתו.

וכן זוכה חלמידי חכם לטובה כשאנו מננה לכו מחלמודו לעסן שררה זכור, ובעצדה שהיה: רבי, רבינו הקדוש, דבי יודיה הנשיא, הוה ממוני תרין מנאין — היה ממה שני ממונים מקרב החכמים — בכל שנה — להיות ראשים על כולם, ראש הישיבה ואב בית הדין (מ"ט), אין הוון כדי הוון מתקיימין, ואין לא הוון רמכין — אם היו כדאם למשה זו הוה מתקיימין, ואם לא

הנה"ל כל מה יתאז בלון אנטון כ"ח
מאמריו מאו"ב
כ א ב א ר ע

מצינו (שבת קמ"ז ב') רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם
למדינתא דהונסית, רש"י אימשך בתריהו איקלע תלמודיה.
כי הדר אתא קם למקרי בספרא בעא למקרא החדש הזה
לכם, אמר החדש היה לכם, בעי רבנו רחמי עליה וחדר
תלמודיה

מאילת מצרים — מאילת הדיבור
מלאה דעת מאתנו, הניצר טעה בקריאת המסוק טעות גדולה כו, ואפשר
דמר שלמו ביה שבויתו במקום עמ'תאצ'ים וכו' היה בבחינת גלות הדיבור, וכבר
באר (פרשת וראו במסוק מ' בני' לא שמעו אלי' שבמצרים היה הדיבור בגלות,
היינו בבחינת חדש שאינו שומע ואינו מדבר, ולפיכך במצוה הראשונה שנאמר
שירא במצרים, החדש הזה לכם" יצאו מבחינת, החדש היה לכם" לפי שנחתשו
בגיה חושש, והיו כמו חדש שנחתק, וכיון שהיגדש בעצמו שהיה במצב כעין זה,
לפי דבמו בקריאתו באופן הזה, ולכן בעי דבנו דחמי עליה.
והראו שנאמר (ירמיהו ו') כ"ב — כי לא דברתי את אבותיכם ולא יציתם
יום הוציאו אותם מארץ מצרים וגו' שמעו בקולי וגו' ולא שמעו ולא הסו אונם,
לפי שבמצרים היה חסרון השמיעה (כנ"ל וראו), והיו נפלא בפסוק שלפנינו,
החדש הזה לכם" עדיכ עולה בנימסר'א, "שלמיעה" להודות שיצאו מבחינת
ש' חזי לשמיעה, שחרי עשו פסח במסירות נפש ושמעו אל משה, בניגוד למה שעד
יחה לא שמעו מקוצר רוח (כנ"ל וראו).

הרבנת תורה — בבחינת, מעיקר
באופן אשר נראה לכאור על פי מה שסיפרו חז"ל מעשה זה של רבי אלעזר בן
בביתא אחרת (קבלת רבה פ"י) עדיכ (קבלת ר' ז') כי חושש יהולל חכם ויאבד
הו' לב מנהג — חמשה תלמידים היו לו לר' יוחנן בן זכאי, כל זמן שהיה קיים
ישיבתו לפניו, כשנפטר הלכו ליבנה, והלך ר' אלעזר בן ערך אצל אשתו לאמאוס,
עם מים ימים ונח יפה, המתין להם שיבואו אצלו ולא באו, כיון שלא באו ביקש
ליר אצלם ולא תציתו אשתו אמרה מי צריך למי אבד לה זה צריכך לי, אמרה
וכו' מי דרכו לילך אצל מי וכו' שמע לה וישב לו עד ששכח תלמודו, מאחר זמן
או אצלו, שאלו אותו וכו' ולא ידע להשיבו.

כ א ר ב א מ ש ה

וכעת נבין שיתנו להודות לנו ש, החדש הזה לכם" שהוא נראה כדבר סביר
למאורה, כי בכל חדש מתמעטת הלבנה וחוזרת אור'ך לשלימותה, אינו טבעי כלל ועיקר
אלא הרי זה כדוגמת "זה א"ל ואנורו" שנאמר על הנס המופלא של קריעת ים סוף
שאו ראו תכל כחש את גילוי אלוקותו ית', ובבחינת זו עלינו לראות בכל חודש את
חידוש חלבתו, וציווי זה נאמר קודם יציאת מצרים, ליעת ולהבין שהכל הוא בגוף
נס ולמעלה מדרך הטבע, ובידיעה זו זוכים באמת לנסים כמו שפירש"י (ברכות ז')
הנ"ל, "שעיי גסים נקרא גיסו" כלומר, שבחינת, החדש הזה — גיסו" חמורה על מה
הנס חייבת להיות חקוקה בלבנו בכל חדש וחדש, וזה שאמרו ביה"ק (ח"א — קצ"ב
ב') בשעתא דאתחדש סהרא דוד מלך ישראל חי ועימ, כי כשמכירים הכרה זו
בהתחדשות החדש מעוררים את תגאולה כחכ תנס, ולכן, מפעם אחת בחדש דייסי
משום שחייבים לקנות הכרה חושית זו בפנימיות הלב לכל החדש, וזהו קבלת פני
השכינה.
ולפי זה יחבאר לנו מה שאמר אב"י הלכך נימרינהו מעומד" (סנהדרין סט)
היינו שהאמירה צריכה להיות בבחינת, אשר עמדת לפני ה' אלוקי בחרב" (דברים
ד', י') כעומד לפני ה' בביטול כל החושים, חן כרי הכרה ברורה של התגלות
אלקות, שאו הוא קבלת פני השכינה, וזה שפירש"י (ס"ס ד"ה דייק), "אילו לא יכו
למצוה אחרת אלא לון שמקבלין פני שכינה פעם אחת בחדש", והרי זה תגות לאיון
מצוה אחרת היו צריכים לזכות, ברם לדברינו יוכן הישב שבדכת החדש באופן זה
של שלימות האמונה, המתבטאת בהכרה שהטבע אינו טבע אלא למעלה מהטבע
הוא ככל התורה כדכתיב (תהלים ק"ט, פ"ו) בל מצותיך אמונה, וממלא, "אילו לא
זכו למצוה אחרת וכו'" כי האמונה שקולה ככל התורה.

ביאור שפיר'ל ברי"ת אנו למודכ סיני
וכעת נבין מה שאמרו (שבת פ"ו, ב') דכ"ע ברי"ת אנו למודכ סיני, והמנה
למה ועל מה הוצרכו לבא דייקא ברי"ת לסיני, אמנם לפי האמור יוכן כי בדינה זו
של ר"ח היא הכנה ראויה לקבלת התורה, שיסוד קבלתה היא האמונה ש, החדש הזה
לכם" אינו טבע אלא כראיה חושית של תגאנה השיית בבחינת, "זה א"ל ואנורו"
ונמלא להבין ביה מליצת ההגדה של פסח: "אילו קרבתו לפני ה' סיני ולא נתן לנו
את התורה דיינו, שכבר תפוח מהי המעלה של קירוב לפני ה' סיני, ללא תורה
ברם לדברינו חרי ולקירוב לפני ה' סיני הוא האמונה השלימה שאין דבר טבעי
וברי"ת זכו לבחינה זו של הכרה חושית בהתגלות אלוקית בכל סרדי התנהגות א"ל
שפיר הוי כקבלת התורה, ולפיכך דיינו.

ותנה תמוה מאד אותו תנא שאמר עליו רבי (אבות פ"ב מ"ח) שהוא כמניין

המתגבר והבריח את כל תלמידיו ריב"ז, וכן (תנינה י"ד, ב') שריב"ז אמר עליו בידו
ה' אלפי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שאלעזר בן ערד יצא מחלצו, וכו'.

הגיע למצב ירוד כזה ששכח תלמודו ולא ידע להשיב להם.
ברם, כאן הורו לנו חז"ל שגדלותו של הח"ח היא כזה שהוא כרוגמת מעין

המתגבר, כלומר, כשם שמציין גיבוע חזיר, וכל כמה ששואבין ממנו הוא מוסק
ומתגבר, ואדרבה אם מפסיקן לשאוב נחסר ונתמעט, כך הוא החיח לפי שעליו

להשקות מתורתו לאחזים, ואם מונע עצמו לבסוף מאבד חכמתו, וזה "כי העשק
יתולל חכם" היינו על פי מה שאמרנו (מנהגין צ"א, ב') כל המונע הליכה מפני תלמיד

כאילו גזולו מנחלת אבותיו, נמצא שחתי"ח שאינו מרביץ תורה הוא גזול את הרבים
ולכן נקרא בשם "עושק" ובסופו של דבר יתולל חכם ויאבד לב מוגנה היינו שלבו

שהיה פתוח כפתחו של אולם יאבד חלילה ממנו.
ונחוי אגן שזהו מה שאירע לראב"ע, כי כשישב ונגמע מלהשפיע לתלמידיו

שכח תלמודו, ולכן גם אמר "חודש היה לבם" — בניגוד ל"לב שומע" המורה על
חכמה (מלכים א' — ג'), ודמו כזה לפסוק תנ"ל "ויאבד לב מתנה" כי מתנת האלקים

שהיתה לו בלבו נאבדה ממנו, אמנם כשיקטרו רחמים עליו והחזילו שוב לקבל
ממנו תורה חדר תלמודית.

ובזה נבין שהגמי בשבת והמודש הואמים יחזיו, שהרי (שבת שם) סימו:
והיינו דתנן רבי גהוראי אמר הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבא אחרך,

ופירש"י "ואל תאמר תלמידים הם יבאו אלי" ולכאורה מאי שישייה להבא, ודוי
(שם) אמרו שנמשך אחר היות והרתיצה, אך ההשלמה היא כמ"ש (קהלת רבה תנ"ל)
שנמנע מללמד לתלמידיו והמתק שיבאו אליו, ואירע לו דבר זה, ולכן סימנו: הוי

גולה למקום תורה.
ודברינו נכללים בדברי המודש"א (חודשי אגודת שבת שם) "ונפל טעות

זה בפניו לפי עניינו שנעשה לבו לב אבן חודש מלחביו, אחרי אשר היה לבו כמניין
המתגבר בחבורו לחכמים", הרי מפורש שכל זה נגדם כחוצאה מהתרחקות

מחבור החכמים היינו כדיוקן חברים ותלמידים.
ונכל לרמו דברינו בכתוב (תהלים ס"ח, י"ב) ה' יתן אומר (המבשרות צבא

רב, כלומי, איתני יתן השית אומר — תבמה לאדם, בשעה שישפיע מתלמודו
לאחרים — חכמשרות צבא רב, (לקוט שמעוני וקול) עה"כ (שם מ"י) (י'
בשרתי צדק בקול רב שתכונה לדברי תורה שלא שמעו אוזן מעולם, ונמצא
ש"בשרתי היינו חידושי תורה."

ויקחו להם איש אשה לבית אבות אבית (ג)

כ

קרבן פסח — אחרות

כא רואה ששלימות קרבן פסח היתה באמצעות האחרות שבשיראל, שהרי
השם קרבן על כן, כמ"ש (מכילתא יתרו בפסוק ואם תהיו לי ממלכת כהנים)

ומשילת בשם מה שה' זו כשהיא לוקה מאחת מחבריה כולן מרגישים, כך ישראל אם
יזרי אזהר מהן כולם מרגישים ומצטערים.

ותנה מצותו היא: ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו, ואמר (תוספתא פסחים
ז' י"ח) ר"ש אומר, אומר אני אף בפסח דורות כן, וכל כך למה, כדי שלא יניח

אדם שכינו הקרוב אל ביתו, וילך ויעשה את פסחו אצל חבירו, לקיים מה שנאמר
(שם) "שיל ב"ז, י" טוב שכן קרוב מאז רחוק, הרי שכבר בחלת לקחתו מורה הוא על

קריב לבבות בישראל.
ושחזתו בני כחות של שלשים שלשים בני אדם, מ"ט קול ועדה וישראל

(פסחים ס"ד, ב') נמצא שגם בשחזתה יש ענין מיוחד של התכללות ישראל זה
זה, ואכלתו בחבורה, וכן: ראשו על כרעיו ועל קרבו, היינו רמו לג' בחינות

שבשיראל צדיקים בינונים ורשעים, וזהו: ראשו כרעיו קרבו, וכן מצה ומרר
ומזום לג' בחינות אלו, וכל זה הוראה מופלאה על האחדות שבשיראל.

ובעת נבין מה שנאמר "שה לבית אבות, שה לבית אבות" ובשם שבת
נכללים, פאחד לפי שהם מורע קודש האבות, וזה "שה לבית אבות" ובשם שבת
נבנה מחמורים שונים, ולבסוף כולם מאוגדים וקשורים בשם "בית" כך גם כנסת

ישראל אחודה זה בזה, ולכן "שה לבית".
וכן נאמר "ולקחתם אגודת אויב", היינו שתחאחדו כאחד, כדרך שמצינו

(ויקרא רבה פ"ל) בדי מינים, אמר הקב"ה ויקשרו כולם אגודה אחת וקו מפקרין אלו
על אלו, ואם עשיתם כן אותה שעה אני מתעלה וכו', כשהו עשויין אגודה אחת

"ואמר (עמוס ט', ז') ואגורתו על ארץ יסדה, ותא שאמרו (שמות רבה פ"ז) ולקחתם
אגודת אויב — אני עושה אתכם אגודה לעצמי, אע"פ שאם שפלים כאויב שנאמר:

והיתם לי סגולה מכל העמים, כלומר, שעי' שהם אגודה אחת הקב"ה עושה אותם
אגודה לו ית'.

באור מדרש תמוה — שלשה מהם נולאו ממנו, פסח מצה ומרור
ובוח יתבאר לנו מאמר מופלא (ויקרא רבה שם) עז"כ (משלי ל', י"ח) שלשה

יבמה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתי, שלשה מהם — פסח מצה ומרור, וארבעה

משמים שאין נראה בה דק מאוד אזה, נאמר לשון יחיד היה מאו"ת
 ברקיע השמים, חסר, אבל אח"כ נדתיב להאיר על הארץ, נאמר
 מאורו"ת מלא, דעל הארץ נראים כשני מאורות, עכרפח"ה, והן הן רברי
 חכמול (ר"ה כ"ג ע"ב) מעולם לא ראתה חמה פנימה של לבנה, כי
 הלכנה לית בה נהורא כלל מעצמה, דק אותו הצר שהוא נגר החמה מאירה
 מאור החמה, ממילא לא ראתה חמה פנימה של לבנה, כי אם צד המאיר.
 והוראה בזה היא, כי גם בדרכי לימוד התורה צריך להיות כן,
 שיהי' משפיע ומקבל, וכשם שהלבנה אין לה שום אור בלי ויחית השמש
 עלי', כן צריך כל תלמיד ותיק לידע ולקבוע בלבו כי כל תורתו וחכמתו
 הוא מה שהשפיע עליו רבו, וכל זמן שפונה כלפי רבו בהנעת בדרך
 המקבלים, יודח עליו מאוד השפעת רבו בדרכי התורה, אבל מי שהוא
 חכם בעיניו וברמות רוחו יבעוש בדבו ויתרים נגדו, נפול יפול משה משה,
 כי כן קבלנו מרבותינו מאו ומקדם להבין ולהשכל כי הרב אשר תורה
 ובקשו מפיו רומה למלאך ר' צבאות, והוא יודע היטב איך להתחננו
 במעגלי צדק ומסלת ישרים.

וכשנבונת בשנות דור ודור, נוכל להבחין ולראות, איך כל גדולי
 הדור האמיתיים בהנבואם רברי הראשונים והאחרונים שקדמו אותם,
 מכריזים אותם ביראת הכבוד, ובמקומות שמתקשים ברבריהם, אינם
 אומרים כי הראשונים שעו ח"ו, רק תולים החסרון בעצמם, והבר זה הורו
 לנו חכמול באומדם (שבת ק"ב ע"ב) אם הראשונים כמלאכים או כבני
 אדם ואם הראשונים כבני אדם או כחמורים וכו', ועל זה אמרו ר"ל (ע"ז
 ר' ע"ב) שאין אדם עומד על רעת רבו עד ארבעים שנה. ולא על חנם
 מכונה בר אוריין כשם תלמי"ד חכם, כי תמיד צריך להיות במחשבתו כי
 כשמו כן הוא, רק תלמיד של החכם, וכל חכמתו אינה אלא ממה שקבל
 מרבו וכן למעלה בקודש שלשלת הקבלה שיסדרתם בהררי קודש עד
 משה רבינו שקיבל תורה מסני (ענין בספר מדרש שמואל על פסוק אבות
 ר"ש פרק ר', ובספיק"ק תלדות יעקב יוסף פרשת קדושים ר"ה ו"ל
 דשמעתי), ותלמיד חכם אמיתי כשמוע' למדריגת משפיע בהעמדת
 תלמידים, יודע שהוא אינו רק דולה ומשקה מותרת רבו לאחרים. לא כן
 הוא באומות העולם, כי אצלם הוא בהיפך ממש, כי ראשית דרכיהם הוא
 לבסל דברי מוריהם והפילוסופים הקודמים להם כבוז וקלון, ומתפארים כי

היה' ר' שלמה בן יצחק
 כתב ברם כא שלמה קסח

כבניו ובנותיהו נלך, היינו שנרדך אותם בקדושה עי"ש עפ"י דרכו.
 הרי שהרבה מסירת נפש היתה או לבני ישראל אודות חינוך הנבנים, כי
 פרעה אמר להם לא כן לבו נא הנברים, והם מסרו נפשם מנגד ואמרו
 כבניו ובנותיהו, שרצו להדריך אותם בקדושה. והנה במדרש פ' נשא,
 אחרי שורדשו יברכך ר' בננים, וישמך כבנות, יאר ר' פניו אליך,
 שיאירו עיניך ולכן בתורה ויתן לך בנים בני תורה, דרשו על יחנך,
 להציאך משיעבוד מלכותי כמה רחימא חנו ר' חנוני כי רב שכענו בו
 (תהלים קכ"ג), ר"א יחנך לנאול אותך כמה רחימא ר' חנוני לך וגו'. הרי
 דבכות חינוך הנבנים והנבות וזכין להינצל משיעבוד מלכות ולהינאל,
 ולזה נחמון ר' אבא א"ר חלבו בפסיקתא, בה אמר ר' כחצות הלילה, תנע
 אותו כה שאמרתו כה יהי' זרעך, רמאחד שבני ישראל מקימים הפסוק
 כה יהי' זרעך, לחנך את בניהם לחיות כמותם, וכאומדם בנערינו ובקנינו
 נלך כבניו ובנותיהו, לכן ראוים הם להציאם משיעבוד לנאולה.

* * *

החודש חוה לכם, ואמרו חכמול במכילתא הובא כרש"י, נתקשה
 משה בלבנה עד שהראה לו הקב"ה את הלבנה ברקיע ואמר לו כזה ראה
 וקראו. וצריכים להבחין הלא משה רבינו היה אב החכמים ואב הנביאים
 לקודמים לפניו ולבאים אחריו, ומדוע נתקשה דקא בעיני הלבנה. גם
 צריך ביאור כהא דאמרו ר"ל (סוכה כ"ט ע"א) ישראל מונין ללבנה
 ועוברי כוכבים לחמה, הרי החמה אודה מדובה מלבנה, ומה פעם מונין
 ישראל ללבנה. עור נקדים אומרם ז"ל בנב' (כ"ב ע"ה ע"א) פני משה
 כפני חמה ופני יחושע כפני לבנה, ולאורה מהו הכוונה, ומה בא ללמדנו.
 ולבאר הכל בחדא מחתא, נקדים דברי הגאון ר"ד יונתן זצ"ל בספר
 תפארת יהונתן בפרשת בראשית עה"פ ויאמר אלקים יהי מארת ברקיע
 השמים להבריל בין היום ובין הלילה והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים
 והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן. ויש לדקוק
 רבאשונה כתיב מארת חסר ואח"כ והיו למאורות ברקיע השמים כתיב
 מלא. וכתב לתריץ, רידוע דלמעלה בשמים נראה כבוד הלבנה חומר
 חשוך כמו כבוד הארץ, ראין ללבנה שום אור לעצמה כי אם מה שמקבלת
 מהחמה, רק לנו הודדים על הארץ נראה כמו שני מאורות, ולכן כשמדבר

כמו כבוד הלבנה שעתים מאירה ועתים אפילה, הכל כפי מה שעומדת מול השמש. - וממשך הכתוב הפעם שצריך להיות בהכנעה נגד רבו, כי שמש ידע מבוא"ו, שדרכ המשפיע יודע הישב דרכי התורה (מלשון מברא התלמוד) להדריכו בדרך ישכון אור, לכן אין להוריד ח"ו אחר דבו להפיל מוס בקדושים, רק לישב בהכנעה לפניו, ועי"ז יושפע עליו שפע הרב. ומעתה נבוא לביאור דברי חכמ"ל המוצב בראש, נתקשה משה בלבנה עד שהראה לו הקב"ה הלבנה ברקיע ואמר לו כזה ראה וקדש. דהנה האיש משה הי' עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדרש י"ב), וחשב שאינו ראוי להיות הרב והמשפיע על הזקנים, כי החוקים לגדולים ממנו כחכמה ובמנין, כמו השמש שאינו רואה בפנימת הלבנה ואינו יודע שאין הלבנה מאירה מעצמה, כן לא יוכל הבין שהזקנים צריכים לו שישפיע עליהם מחכמתו, והנה שנתקשה משה בלבנה, היינו בהתלמידים המקבלים ממנו, מדוע צריכין לו, עד שהראה לו הקב"ה הלבנה ברקיע, שכל אורה הוא רק מהחמה, וכמו כן צריך אתה להעמיד תלמידים, כי כל חכמתם ותורתם שלך הוא, והוסף לו, כזה ראה וקדש אותם, שתמסור דבר זה לבני ישראל, שגם כמה תקדשו וישפיעו קדושה להעמיד תלמידים, כמו הלבנה שאף שמקבלת האור שלה מהשמש והוא בבחי' מקבל, אפ"כ מאירה על הארץ ולדים עלי' כבדו הדי"ר ונתן הנ"ל, ויהי אור הלבנה סמל והדגמה לבני ישראל לדורות שתהי' בהם שוני הבחינות גם יחד, בחי' מקבל ובחי' משפיע, לישב לפני רבם בהכנעה מרובה ולהסתכל בדרכיהם, כדי לקבל מהם מלא חפנים תורה וידאת שמים ומדות טובות, ואחי"כ להפיץ מעינותיהם לאחרים, על ידי שירבו התלמידים בישראל.

* * *

→ החדש הזה לכם, ואמרו חכמ"ל במדרש (הובא ברש"י) נתקשה משה בלבנה, עד שהראה לו הקב"ה את הלבנה בחידושה ואמר לו כזה ראה וקדש. ולכאורה נפלא הדבר, שדרי משה רבינו הי' אב החכמים ואב לנביאים לקודמים לפני ולבאים אחרי, אי"כ איך יתכן לומר שנתקשה בלבנה, וגם צריכין להבין מה נתקשה בלבנה. ונקדים דברי המדרש עה"פ החדש הזה לכם הדי"ר מי זאת הנשקפה כמו שתד יפה ללבנה ברה כחמה

הם הנדילו והוסיפו חמה על כל אשר הי' לפניהם, וזה דרכם כסל למו בכל דוד ודוד, כנודע. והנה כוננת אומרו ז"ל, ישראל מונין ללבנה, כל"י שיסוד מוסד בישראל הוא שכל אחד יודע שהוא בבחי' מקבל, וכל תורתו וחכמתו קיבל מדבר, דוגמת הלבנה שמקבלת כל אורה מהחמה, וכלערי השמש אין לה אור כלל, אבל אומות העולם מונין לחמה, שכל אחד הוא חכם בעיניו לחשוב שהוא הוא היודע הכל ויוכל להשפיע לכל. וכבר האמור יובן ג"כ מה שאמדו פני משה בפני חמה ופני יהושע בפני לבנה, כי משה רבינו אף שגם הוא הי' בבחי' מקבל כאומרו ז"ל (אבות פ"א) משה קב"ל תורה מסיני, אבל הוא הי' הרבי הראשון בישראל ואב לנביאים אשר מפעם זה נקרא בשם משה רבינו, ויהושע הי' התלמיד הראשון בישראל, כלשון המשנה שם, ומסדה ליהושע, ולכן נרמה משה להחמה ויהושע ללבנה, להורות לנו בג"ל, שהתלמיד צריך לידע תמיד כי הוא מקבל הכל מדבר, דוגמת הלבנה מהחמה. (ועי' בתקו"ז תקונא מ"ד).

ולך נא ראה מה שהביא בספר"ק אנא דפרקא (אות ח') בשם רבו הרה"ק ר"ד מענדלי מרימאנוב וצוק"ל שעוקד קיבול הלבנה מאוד ההמה הוא כדחקות כנודע וכל מה שמתרחקת ביותר תקבל יותר מאורה, וכל מה שמתקרבת ביותר אל המשפיע נכה מאורה, כן הוא בדמיון קבלת התלמיד מורכב ע"י שיתנהג עם רבו כדחקות בחי' היראה יקבל ממנו יותר. והביא שם עוד הומה לזה מדברו הרה"ק מלובלין וצוק"ל עה"פ (שמות ע"ו) ולא יכלו לשתות מים, היינו התורה, ממדה, היינו הצדיק שהוא מרא ראדייתא, כי מדים הם, כל"י שהם עצמם מדים ושדים בעיניהם ואינם מתכבלים נגד הרב, עיי"ש.

וכזה יש לפרש ג"כ כוננת הפסוק, עשה ידח למועדים שמש ידע מבוא"ו (תהלים ק"ד), ידוע קושית הש"ס (ר"ה כ"ה ע"א) שמש הוא ידע מבואו ידח לא ידע מבואו. אך יתכן להעמיס הכוונה, כי ידח הוא כניו לישראל המונין ללבנה, והנה עשה ידח למועדים, שבני ישראל ההלכים וגדלים בתורה ויראה הוא רק למועדים, כל"י לעתים, כי כל זמן שפני התלמיד כלפי רבו בהכנעה, יוכל לקבל השפעת אור רבו, לא כן אם אין פניו מכוונים אל רבו אינו יכול לקבל כלום, וכאופל חושכה יתהלך,

דמיון הוא יפלא הלא פרעה בעצמו גירשם ממצרים ואמר קומו צאו מתוך עמי, זאיכ למח צווח וי וי עוד צדיקים להבין מה שמסך הכתוב אחיז ויחזק משה את עצמות יוסף עמו, איזה שייכות יש לפסוק זה עם ויהי

בשלה

ויהי בשלה פרעה את העם, איתא במדרש פרעה צווח וי וי. ולכאורה יפלא הלא פרעה בעצמו גירשם ממצרים ואמר קומו צאו מתוך עמי, זאיכ למח צווח וי וי עוד צדיקים להבין מה שמסך הכתוב אחיז ויחזק משה את עצמות יוסף עמו, איזה שייכות יש לפסוק זה עם ויהי

שה"ש וי). ולכאורה מהו השיבות של פסוק זה להורש הוא לכם, וגם צדיקין להבין הסתירה באותו הפסוק, דפתח ואמר יפה ללבנה, ומסיים בדה כחמה:

אמנם יתבאר בהקדם דברי כ"ק אא"ז הגר"ק מראפשיץ זי"ע בספרו דרע קורש (פרשת מצורע) ע"פ זאת תהי תורת המצורע ביום שחרתו והובא אל הכהן, ודיקרק על הא דאמר זאת תהי, כלשון עתה, ולא אמר זאת היא תורת המצורע. וכתב לכו"ר, דהנה בגאולת מצרים ה"י הנה דרך הפלא ופלא, שהיתה היציאה מעבדות לחירות ומשעבוד לגאולה שלא בדרך הדרגה, מדרגא לדרגא, רק תיכף כרגע א' שהיו בחושך גדול יצאו מאפילה לאור גדול, וכל החשכות הוסרה מכל העולמות רק הכל ה"י אור גדול, ובאו ישראל פתאום שלא בהדרגה להשגת גדולה ונפלאה, וכאומרם ז"ל (מכילתא פ' בשלה) דאתה שפחה על הים מה שלא דאח יחוקאל וכל שאור נביאים, והשגת ישראל כליל התקשר תה הפסח לילה הראשון היתה יותר מוהשגת שה"י להם על הים, וכן יהי לעתה, כי אילו היינו צדיקים לילך מדרגא לדרגא, ה"י צדיקים זמן ארוך לזה לילך ממדינה למדינה, אבל השי"ת עתיד להעלות אותנו תיכף ומיד כרגע תגאולה לכל המדינות ולכל המעלות שובות יותר מבגאולת מצרים, כי יציאת מצרים תהי מפלה לגאולה העתידה כמאמרם ז"ל. והנה המשלו חז"ל הגלות לענין תורת המצורע, בגלות כתיב איכה ישבה בדר, ובמצורע כתיב בדר ישב כמו שאמרו במדרש איכה עיי"ש. ושה"כ, זאת תהי לעתיד תורת המצורע, שזה יהי דרך הגאולה שהוא כהי שחרת מצורע, שתיכף ביום שחרתו, כרגע תגאולה, יקיים הפסוק (יחוקאל ל"ז) ורקתי עליכם מים שחורים, והובא אל הכהן, שתיכף נעלה ונגיע לפניו ית"ש, כי יעלה השי"ת אותנו תיכף לכל המעלות ומדינות, ונהי מובאים לפני הכהן ית"ש ע"ד אומרם ז"ל (סנהדרין ל"ט ע"א) אלקיכם כהן הוא, עכ"ל ק"י.

והנה נודע דישאל מונין ללבנה כי כנסת ישראל נמשלה ללבנה, כאמרינו בברכת הלבנה, שהם עתידים להתחדש כמותה, אמנם מילוי הלבנה הוא בהדרגה, שאינה בשלימותה תיכף כעת המלה, רק בכל יום ויום הולכת ומתגדלת מדרגא לדרגא. ולפי"ז יוכן שפיר על מה ולמה נתקשה משה בלבנה, כי משה רבינו צפה ברוח הקודש כי בעת עיקבתא

עמוקתא לאיגרא רמא. והו יש להעמיס כוונת המדרש הג"ל הורש הוא לכם, כלו דהתחדשות הלבנה לעתיד היא הונמא וסמל לכם על אופן גאולתכם, שלא תהי בהדרגה כי אם כפעם אחת, ולזה מביא הפסוק, מי זאת הנשקפה כמו שחר (מלשון שחרור). קאי על בני ישראל הנראים בגלות כמו שחרתות מחמת שפלותם, ואי אפשר להמתין עוד בגאולתם עד שיעלו ממדינה למדינה להיות דאונים להיגאל, לכן, יפה ללבנה בדה כחמה, שהקב"ה יוציאם מאפילה לאור גדול ע"י שיחוש אותם כלבנה, ולא בהדרגה בדרך שהלבנה מתגדלת וחולכת קומעא קומעא כהארנא, רק כפעם אחת, בזמון הלבנה של לעתיד לבוא שתהי בדה כחמה, ויגיעו תיכף למדינה העליונה ויצהירו כאור שבעת הימים.

כג **מַחֲשַׁבֹת רַע וְטִוְיָהִים אַמְרֵי-יָעֵשׂים: עֵקֶר בַּיְתוֹ בּוֹעֵץ בַּעֲיֵץ**
 כד **מִטָּה: גִּבְיֹת גֹּאִים יִסְחוּ וְיִזְוֶהוּ וְיִצְבּ גְּבוּל אֱלֻמְנָה: תּוֹעֵבֹת יִהְיֶה**

במענה פיו, כשימצא מענה בפיו בעת שישאלו אותו, ודבר פעתו, שהוא
 בומבו, מה טוב מזה, שאו לבו שמח בכל עצמו.⁶¹
 כד) אורח חיים למעלה למשפיל, האדם נקרא חולק,⁶² שצריך לילך תמיד
 מדרגה לדרגה ואם לא יעלה למעלה ירד מטה מטה, חס ושלום כי אי אפשר
 שעמוד בדרגה אחת, וזהו, "אורח חיים למעלה למשפיל", למען שור משאול
 משה, כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה, ומחמת ה, "אורח חיים" יסור
 "משאול".

כז) בית גאים יסח ה', כמו שאמר בברכות בפרק הרה"ק: רואה ביתו
 של נבוכדנצר אומר ברוך שחתיב כ"י הרה"ק בתי ישראל בישובם אומר
 ברוך מצבי גבול אלמנה, ופירש רש"י: בעת שנתישבת ירושלים בבית שני
 או גם נתיישבו כל גבולי ארץ ישראל, וזהו, "בית גאים" בית נבוכדנצר
 שנתנאה במה שאמר⁶³: "אעלה על במתי עב' וגו'", יסח ה' ויצב גבול
 אלמנה ועוד: "בית גאים" הוא אדם, יסח ה' "כמו שנאמר⁶⁴: המה יבנו
 ואני אורסם, ויצב גבול אלמנה" שעתיד לעשות חצות ירושלים עד
 דמשק⁶⁵ להרחיב גבול ארץ ישראל ועוד: "בית גאים" כי "גאים" הוא
 מגין המן הכותבים במגילה, "בית גאים" הם עשרת בני המן כמנין
 האותיות שבעשרת בני המן וזהו שנאמר⁶⁶: ותשם אמת את מרדכי על
 בית המן.

כח) תועבת ה' מחשבות רע, כלומר, כל מחשבות הרשע, אף על היעים,
 "תועבת ה'". הם והרעים אצלו אפרי נפש, אף שדומים לתועבת, ואינם
 בתכלית הטוב הם, "טורחים".

כט) עקר ביתו בועץ בעץ, פירוש ה, בועץ בעץ, שאוסף תמיד ממנו שאינו
 שליו, סופו שגם, "ביתו" נסל ממנו, אבל מי שנוסף מתנות, אף שאינו, "עקר
 ביתו", נאחז מחמת שהוא מצפה ועניו מיתלות לעת תוקרב לפניו מנחת
 גדולה, וכאשר תחלתו תלמד ופעמים שלא תוכב מנחתו, אפילו פסע אחת,

61. ע"פ קהלת ב', ו' וברכות הנחם: 63. ברכות נוז', 64. ישעיה ה', יז.
 בלומי, ומה שטוב שהוא פיקוח נפש 65. מלאכי א', ד.
 ביה הוא גם כן שמח שאו שמח לצצמו. 66. "עתידי ירושלים להיות מנחת עד
 דמשק", ספרי וברם א. א.
 67. עין ה', יב, ובריא לברכות טו.
 68. אסתר ח', ב.

כג **לְחַסְרֵי-לֵב וְאִישׁ תְּבוּנָה יִשְׂרֵל-לִבָּת: הַפֶּךְ מִחֲשַׁבֹת בְּאֵין סוֹד**
 כד **וְכִרְבֵּי יוֹעֲצִים תִּקְוֶים: שִׂמְחָה לְאִישׁ בְּמַעֲנֵה-פִּי וְדַכְרֵי כַּעֲתוֹ**

שואמים העולם: אורח שזה גידלה אורח שזה ילדה, וכמו שאמר⁶⁹: לִיט
 וביא דהרין מניקותו, ואמר כאן: "בוזה אמר" ולמעלה אמר⁷¹: 'תועבת
 אמר כי למעלה נאמר 'כן כסיל', שמורה על קטן שיושב אצל אמו ויגונה
 בעיניה תמיד, וזהו 'תועבת אמר', וכאן אמר, "אדם", שהוא גדול ויושב במקום
 אחר, אך הוא, "בוזה אמר", אף שאינה רואה אותו.
 ועוד: "אדם" כמו שנאמר⁷²: במוות אדם רשע וגו'.

כא) אולת שמחה לחפר לב, כי התכם כאשר יודמו שעושה פעמים אולת,
 נפשו עליו תאכל⁷³, אבל ה, "חמר לב" שמח באוולתו תמיד, אבל ואיש
 תבונה יישר לבת שמח כשימצא דרך ישרה ללכת בה.

כב) הפי מחשבות באין סוד, כלומר, מחמת שלא נסל, "סוד", והיא עצה
 מחכמי היועצים, לכן תופרנה מחשבותיו⁷⁴, וברב יועצים, אבל כאשר
 "ברוב יועצים" יחור⁷⁵ הדבר, תקוה, ואמר, "סוד", ולא עצה, להורות גם
 שאם מגלה סודו לכל אדם תופרנה מחשבותיו.

כג) שמחה לאיש במענה פיו, כי יתחמה תעו לחכם⁷⁶, בשני עתים:
 א', בעת שישאלו אותו דבר הלכה או דבר חכמה וימצא מענה בפיו, ואז
 תעלונו כליוחיו⁷⁷ וישמח בקרבו, ב', שצריך לידע בעצמו לומר דבר כעתו
 ויזכרוו כמו הלכות פסח בפסח ודומיות⁷⁸, עוד יש דבר שצריך לומר אף
 בלא זמנו והוא פיקוח נפש כדי שלא יהיה בכלל שופר דמים⁷⁹, אם לא
 ילמד את העם הדרך מתחילה, וזהו שאמרו במסכת שבת⁸⁰: שאול שאילה
 זו לעילא כ"י מהו לכבות בוצינא דגורא מקמי באישא בשבתא, פתח ואמר:
 אנת כ"י, ולכאורה תמה למה פתח בדברי אגדה מה שלא נמצא בשאר
 ההלכות והדינים, העניין, כמו שאמר חכמינו ז"ל בענין פיקוח נפש,
 הנשאל הוא שופר דמים⁸¹, וכאשר ראה ר' נתנחם ששואלים אותו על פיקוח
 נפש אמר: מסתמא, העם אינם יודעים שפיקוח נפש רוחה שבת ואז פתח
 באגדה למשור כל העם, כדי שישמעו כולם וידעו, וזהו, "שמחה לאיש

50. עין ירושלמי בלאים א, ז (ג) ופרש 57. ע"פ כג, טו.
 משלי כאן.
 51. י' א, וצ"ע כט, טו.
 52. י' א, ז.
 53. ע"פ איוב יז, כב.
 54. עין כ, ח.
 55. ירוש' יתעש.
 56. קהלת ז, יט.
 57. ע"פ צ"ע כג, טו.
 58. ע"פ צ"ע כג, טו.
 59. סנהדרין קא.
 60. הנשאל ה"י זה מגונה השואל ה"י
 זה שופר דמים" ב"ה בסוד אי"ח סמוך
 שכיח בשם הירושלמי, עין ירושלמי
 יומא ה, ה.
 60. שבת ל.

יודעין דבנח רמ"ח בספר מחיר יין שבוית
 כמן ויכיר כרע (פס) ואסוד (ה) ישעו
 מן גזול המשיש אמה, להל למר שעלה
 מדיני במדינה עלונו שכל יודי זה יחי'
 פנה נעלהו וכו' יע"ש, כי (הנה"ל אהבה ה'
 יחי' רבוי כשמן גורם כיצוי הספולג, (פס)
 יצוה בלחיו (צ"פ רסח) (שמות ב) לה תעלה
 גמולת אשר לא תגלה ערוקו עליו יע"ש,
 (פס) (אוח' ריון ליפנה שילמנו אנשי אורב די
 ל מדינות אנשי חומה, אז גם כן אינו, וכמו
 שכתב האלפני (בהר ד"ה הראשון) צמשה כן
 חימל (אבות פ"ה) קל כשבר, שרצה לפרוץ
 גמולת מולס וכו' יע"ש, (פס) וכן יולחמי
 (צ"פ ת"י) צמשה (אבות פ"ה) וזה כין תלמידי
 ארצם איצו לתלמידי בלעס וכו', וכבר נודע
 כי נגד נקראים אנשי ארצ, ולעב נקראים
 חנו חומר שנת כנס כנקב.

נועם לתולדות

שמחאוויים ורנניות יותר מראי ברוח גבוה
 ונפש רחבה.
 (פס) מי שהוא בתואר אשה וחומר לא
 ילבש כלי גבר בחינת צורה חסידות, וכן
 להיפך מי שהוא בחינת גבר וצורה לא ילבש
 שמלת אשה ובחינת חומר, רק כל אחד
 יתלבש לפי בחינתו הראוי.
 (פס) תועבת ה' כל עושה 'אלה', הכונה
 שאם כל והכל עושים 'אלה' היינו אופן אחד
 זהו 'תועבה' שפירושוו חז"ל לשון תועה
 אתה בה, היינו שזהו טעות מה שחושבים
 שהכל יתנהגו בבחינת אמת.
 (פס) כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני
 ישראל, היינו שהן הבני עלי' וכן הפשוטי עם
 כל אחד יאחו רובו הראוי, לא פחות ולא
 יותר.

שאינו נדח רק טפל, להל למר שאינו עולה
 צמטות כשלמות רק טפל צמחית כמדויק
 וכספנות מהם למר שאינו אז כן, גם אז
 אינו רק הסק לפנמן ולא תקיף עמו גם כן.
 או יש למר (פס) אם מולד לבקיס אחין
 תקיף את עצמן עמו, כי ככל תלוי כן
 מלד כסכללות ואחיות אחד להל כחור עם
 אנשי זריו, כמו שאמרו צ"ס (טרכין י"י) דור
 וזור וזרעיו כחור לפי זרעיו וכו' יע"ש.

7 כ.ב. ה. לא יחי' כלו נגד על חשב ולא

ילבש גבר שמלת אשה וכו', דבנר
 צלחמי צמקוס אחר (מצרע ע' קמ"ח) (פס)
 פסוקי פרשת יתרו (שמות י"ט) ויאמר אליו כ'
 וגו' ומלית אהב ולאכר והכניס והכס אל
 יארסו לעלות וגו', ורצו חממי ז"ל אהב
 מחליק לפנמן ולאכר מחליק לעצמו והס'
 מחליק לעצמו וכו', והכס על עיקר אל יארסו
 את מלצס לעלות אל כ' וכו' יע"ש מפלח
 ורע"י.

נועם לתולדות

(פ) גם אם אחין עדיין אינו נדח רק הוא
 בבחינת נופל לא תחשוב שאין זאת כן, רק
 "הקם" לעצמן תחלה, ואחר כן יהי' תקיף
 עמו להקים אחין, כי גם כן יש שמץ מה
 שאחא רואה באחין.
 (פס) או יתכן כוונת הכתוב "הקם" היינו
 הצעה להקים אחין הוא תקיף עמו, היינו
 שתקים גם עצמן עמו ביחד, כי הכלל ישראל
 הם אחדות אחד, דור וזור לפי דרשיו, ואם
 כן בורדאי יש גם כן שמץ מהחטא.
 (פס) שם יפורש כזה האופן הכתוב
 השמרו לכם עלות בזה.

מורכב יתקב יוסף
 מורכב יתקב יוסף
 מורכב יתקב יוסף

מורכב ומחוסרן ידעם שאינו יודע שזה חטא,
 כי (אבות פ"ב) אין צור ירח חטא, ולכן לימוד
 מורכב וימלא חטאו.
 והכי נמו (פס) ולספסו אל סוך ציקר, שיפסכ
 מכל פסקיו ויתבודד וילמוד כחוך ציקר,
 ולספסו להל למר שיחי' עד עיניו כחטאו
 שרלית צלחיו, וזה שאמר ולספסו אל סוך
 ציקר עד דרוש סוך אוחו והכניסו לו, להל
 למר עד אחר כריתפכ חמלא שבוה סוך
 צלחיו חמלא, ושפכו צתשוכב מלוחו שמן שבר,
 ולא והכניסו לו גם כן.

כ.ב. ג. וכן חפשה לחמורו (פס) וכן וגו' לכל
 אציות סוך אשר חלצו ממנו,
 שכתב נקרא חסרון ואציות, ומלחמה להל
 למר חמלא כן גם כן, לכן לא סוכל להפסל,
 שבוה כלל גדול לקיים מצות עשה ולהכח לרע
 (ירי' סוטה פ"ט ה"ד) שבוה כלל גדול בחורב.

וזה שאמר (פ) לא תרצה חמור סוך לו
 שורו טפלים צירך והתפלת מהם,
 (צח) ואספתו אל תוך ביתך, הכונה
 שתכניס בביתך החטא אשר לאית באחין
 להתבודד ולהפש במעשה עצמן, עד דרוש
 אחין אותו, היינו שאחר שתודדו ותחקר
 חמצא שהוא אחין בדבר החטא, שגם כן יש
 שמץ מאותו חטא, וכאשר תשוב בתשובה
 יהי' והשבותו לו, היינו שיעלה בירך לחזור
 בתשובה גם את אחין.
 (עט) כל חסרון וחטא נקרא אבירה, ואמר
 כל אבירת אחין אשר תאבד ממנו ומצאתה,
 היינו שכל חטא ואבירה אשר תראה באחין
 חמצא גם כן שמץ מזה החטא, ולכן לא
 סוכל להפסל.